KÖNYVJELZŐ
AZ ÚJ SZÓ MELLÉKLETE

2002. szeptember 19., csütörtök 1. évfolyam, 5. szám

Szó el nem vész vetélten

*A Magyar Nyelv Értelmező Szótára szerint az idézet „más ember megnyilatkozásának szó szerint ismételt része", az idézőjel pedig az idézetnek, esetleg egyéb, szó szerint közölt szövegrésznek (például valamely mű címének) kezdetét és végét jelzi. De utal az Értelmező Szótár arra is, hogy az idézőjel nemcsak ezt a határjelző szerepet tölti be, hanem más funkciókat is; jelezhet, mint tudjuk, különféle értelmi vagy érzelmi állásfoglalásokat, így többek között gúnyt, kételkedést, felelősségelhárítást, distanciatartást stb. Idézni azonban nemcsak azt jelenti, hogy mástól vagy máshonnan származó szöveget szó szerint megismétlünk; a nem szó szerinti ismétlés is egyik formája az idézetnek – van zenei idézet is. Idézésen nem is csak ezt értjük s nemcsak ennyit, hanem megjelenítést, megelevenítést, evokációt, a szó igeköt*ős *alakjában (felidéz, előidéz) még az okát is valaminek...*

A magyar irodalom története a legrégibb időktől napjainkig – ez körülbelül egyet jelent azzal, hogy „a Halotti beszédtől napjainkig." Aki Kosztolányi „Halotti beszéd" című költeményét (nagy versei között is az egyik legnagyobbat) olvassa, bizonyára felemelő élményben lesz része, s a vers címe sem szorul magyarázatra (sem Kosztolányinál, sem más íróknál, kik címben vagy szövegben visszautalnak a Halotti beszédre), de ki tagadhatná, hogy hatását, szuggesztivitását növeli, ha az olvasó felismeri, hogy a vers legrégibb fennmaradt összefüggő prózai nyelvemlékünknek nemcsak az irodalomtörténetben használatos címét, hanem ódon zengzetű szövegének első szavait is kölcsönveszi („idézi"), noha természetesen nem teheti idézőjelbe, amint a zenei idézetet sem lehet: vagy ráismerünk vagy sem. Látjátok, feleim, egyszerre meghalt...

Amikor 1955-ben, a második világháború után első ízben jelent meg kötete, Fábry „A gondolat igaza" címet választotta. Ez ismét egyike azoknak a címadásoknak, amelyek vizsgálódásra csábítanak: hány érettségiző vagy egyetemet látogató magyar vagy magyar szakos diák ismeri e kötetet és címét, hányan ismerik fel, hogy ez a cím idézet, hogy Ady-idézet, hogy Ady „Emlékezés nagy halottra" című, Jean Jaurés emlékének szentelt verséből való?

Viseljük bölcsen a „gyorsuló idő" szabta korlátokat és veszteségeket, de mentsük az irodalom belső összefüggéseiből a menthetőt. „A filozófia története" régebben szinte egyértelmű volt a filozófiával: hiszen az egymást követő filozófiai rendszerek megismerésén keresztül vezetett a legcélravezetőbb út a filozófiai alapkategóriák megismeréséhez. A matematika történetéről sok izgalmas könyvet írtak, de a matematika mai összegezéséhez nincs feltétlenül szükség az előzmények kifejtésére. Az irodalommal éppen ellenkezőleg állunk: az új itt nem teszi fölöslegessé a régit, pontosabban: nem azzal szorítja háttérbe, hogy újabb nála. Amott váltják egymást az eredmények, emitt egymásra rétegeződnek, felhalmozódnak. A matematika története majdnem egészen másvalami, mint a matematika. Az irodalom története majdnem maga az irodalom... **Rákos Péter**

Utolsó ítélet (részlet a rákosi templom falképdíszéből). Prokopp Mária: Középkori freskók Gömörben. Méry Ratio 2002

Tisztelt szerkesztőség!

Kezdetben volt az MKBK, a Magyar Könyvbarátok Köre. Engem egy iparcikkeket reklámozó ügynök szervezett be – szlovák nyelvű jelentkezési lappal. Mikor? Az igazolványomon a 3349-es szám van, de nincsen dátum.

Minden tag köteles volt évente négy kötetet átvenni, 12 Kčs értékben. Vaskos, durva papirosra nyomtatott könyvek voltak, az első 1951-es kiadás. A választék színesnek nevezhető: Móricz, Mikszáth, Jókai és persze Tolsztoj. Meg az „újak". Nem is tudom, mikor szűnt meg ez a klub, s ki hagyta abba: a szervezők, vagy a tagok?

Most, fél évszázad múltán valahol valakik rájöttek, hogy az elektromos médiumok korában mégiscsak kellene olvasni is. És mi, szegény olvasó „őslények" fanyar mosollyal fogadjuk a reklámot. Esetenként úgy vágyódunk egy könyv után, mint mondjuk más egy darab ékszerre. De hát az anyagiak...

Busás özvegyi nyugdíjamat szigorúan be kell osztanom. Na meg, minek is vásárolnék újabb könyveket? Könyvállományom száma meghaladja az ezret, éveimé a hetvenet. Boldogan őrizgetem a kincseimet, és jó érzéssel gondolok egy-egy hazai íróra. Például Duba Gyulától tíz kötet található az egyik könyvszekrényemben. Jó érzés, hogy van olyan élő írónk, aki megírta annak a társadalmi rétegnek a históriáját, amelyből vétetett. S ki írja meg a porladó polgárvilág történetét? Két malomkő között őrlődik ez a réteg. Az „új elit" és az egyre gyarapodó alsó szint műve lesz, ha a polgárság hamvait szétfújja a szél. Már nem segít rajta két nagy kassai bálványom, Márai Sándor és Rácz Olivér sem.

Na de, ne filozofáljunk. Jó lenne remélni, hogy az olvasás újra életszükséglet lesz, és a sors anyagiakat is ad hozzá. A Könyvjelző szerkesztőinek sok erőt kívánok.

Győri Sarolta

Tisztelt Asszonyom,

köszönöm levelét, olvasáskultúránknak ezt az értékes adalékát, mely a Magyar Könyvbarátok Körének sorsát és kérdéssorát is vázolja.

Turczel Lajosnak a hetvenes évek elején írt tanulmánya még a létező sorozatot és egyesületet veszi számba: „A könyvsorozatok közül az 1950 óta fennálló és szépprózai profilú Magyar Könyvbarátok Körének (MKBK) 1972-ben 5000 ezer előfizetője, az 1965-ben indult Versbarátok Körének (VBK) 1200 előfizetője van. Az előfizetők mindkét sorozatban évente 4 kötelező kötetet kapnak, melyek megoszlása rendszerint a következő: az MKBK-ban egy csehszlovákiai magyar regény, két magyarországi regény és egy világirodalmi mű; a VBK-ban egy csehszlovákiai magyar verseskötet, egy magyarországi, egy szlovák vagy cseh és egy világirodalmi."

Az MKBK az 1949-ben újraindult szervezett szlovákiai magyar könyvkiadás első és legjelentősebb sorozata volt, mely túlélte a rendszer valamennyi kiadóvállalati átalakítását és alakulását, csak éppen a rendszerváltást nem érte meg. 1950-ben indult a Pravda Kiadó keretei közt alakult Magyar Könyvtár szerkesztésében, 1953-tól a Csehszlovákiai Magyar Könyvkiadó, 1956-tól a Szlovák Szépirodalmi Kiadó (a későbbi Tatran), 1967-től a Tatran Magyar Üzeme, 1969-től (tehát megalakulásától) pedig a Madách Könyv- és Lapkiadó folytatta. A sorozatban 1980-ig 124 kötet jelent meg. Az MKBK (valamint a Versbarátok Köre) valóban nemcsak sorozat volt, hanem könyvklub is. E klub 1952-ben 15 ezer tagot foglalt magába, de számuk még 1980-ban is 7 ezer volt. Egy évvel később a klub (máig rejtélyes körülmények közt) megszűnt, a könyvekhez pedig a könyvterjesztői hálózatban lehetett hozzájutni, természetesen a korábbinál lényegesen alacsonyabb példányszámban. Bővebben e kérdést Fónod Zoltán taglalja Tegnapi önismeret c. könyvében.

Az MKBK-tagok toborzását a Csemadok vállalta, a tagok többsége is az egyesület soraiból került ki. Tóth László említi: „Gyakori eset volt, hogy a beszedett tagdíjakból a Csemadok-szervezet fizette elő az MKBK kiadványait. Már a kezdet kezdetén szoros együttműködés alakult ki a Csemadok és a helyi könyvtárak között, s ez az irodalommal való közvetlen kapcsolattartás csatornáinak kiépülését jelentette." Az olvasómozgalom hivatalos kínálatában először 1966-ban bukkant fel szlovákiai magyar könyv, Dobos László Messze voltak a csillagok c. regénye (ez először sorozaton kívül jelent meg).

Ennyit dióhéjban a Magyar Könyv- és Versbarátok Köréről, mely, mint a fentiekből is kitetszik, járható útja-módja volt annak, hogyan jusson el a jó könyv az olvasóhoz. Egy harminc évig életképesnek bizonyuló könyvellátó rendszer felépítésének, működésének és bukásának története ez, s múltismeretünk része. Mivel az olvasás mindig újak és újabbak számára lesz létszükségletté, talán remélhetjük, hogy valamelyik társadalmi, kulturális szervezet vagy alapítvány hamarosan éppen ennek a hagyománynak a felkarolásában találja meg működése értelmét.

A szerkesztő

KITEKINTŐ

Kisebbségi terepszemle

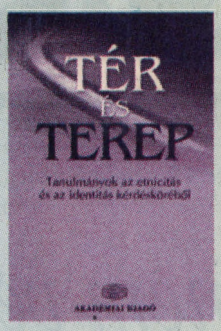

A bennünket elemien érintő, tehát elsődlegesen fontos, nélkülözhetetlen könyvek közt kell számon tartanunk a Kovács Nóra és Szarka László által szerkesztett, Tanulmányok az etnicitás és az identitás kérdésköréből alcímű *Tér és terep* kötetet (Akadémiai Kiadó, Budapest 2002), mely csaknem félezer oldalas válogatás az MTA Kisebbségkutató Intézetében folyó, több szakterületet közösen érintő kutatásokból. „A posztmodern, valamint a részben még nacionális, részben már posztnacionális 21. század eleji európai közegben az etnikai hátterű és gyökérzetű értékek, hálózatok fontossága minden eddigi vészjósló előrejelzésekkel szemben nem csökkent. Igaz, veszélyeztetettségük sem kisebb, mint az éppen elmúlt században" – olvasható az évkönyvként jegyzett összeállítás előszavában. Itt említendő meg, etnikai forrású érték és védelme kapcsán: a tizennégy tanulmányt a magyar „státustörvény" teljes szövege egészíti ki (Halász Iván és Majtényi Balázs bevezető tanulmányával, mely kiterjed az Európa Tanács Velencei Bizottságának állásfoglalására is), valamint néhány Magyarországgal szomszédos állam kedvezménytörvénye.

Fejezetcímek a kötet tartalmából: asszimiláció és túlélés, együttélési viszonyok és az etnikai identitás, migráció és kulturális antropológia, a mai nemzetközi kisebbségvédelem jellemzői. Nyilván méltánytalan kiemelni egyet-kettőt e tanulmányok közül, hiszen érdeklődési területe s szakmája szerint ki-ki változó figyelemmel lapozgathat a könyvben (s kétségtelen, Szlovákiában is érdeklődő olvasóira találhat a Történelmi egyházak a Vajdaságban: szakrális-etnikus stratégiák, vagy a magyarországi cigányokkal foglalkozó két fejezet), mégis legyen szabad kiemelnem Szarka László tanulmányát: A városi magyar népesség a Magyarországgal szomszédos országokban (1910–2000), valamint Vári Andrásét: A határon átnyúló munkavállalás jelentősége és problémái az esztergom–párkányi régió példáján. Sok tanulsággal szolgálnak az amerikai magyarok és leszármazottaik önazonosságát és nyelvhasználatát vizsgáló dolgozatok, a kétnyelvűség és a nyelvcsere területéről pedig a Bartha Csilla összeállította válogatott bibliográfiát (1990–2001) ajánlom a fogékony olvasóközönség figyelmébe. **(cs)**

Kisebbségi életünk kitűnő összképe

A 2002-re tervezett szlovákiai magyar könyvek közül a legtöbb a könyvhét alkalmából már megjelent, s közülük az egyik legjelentősebb a Borsody István által szerkesztett *Magyarok Csehszlovákiában 1918–1938* című tanulmánygyűjtemény újrakiadása. Az eredeti mű 1938-ban Budapesten jelent meg, rossz papíron és szegényes külsővel, a *Méry Ratio* által gondozott kiadvány viszont gyönyörű nyomdai produktum.

Meg kell jegyezni, hogy a könyv újrakiadása már a rendszerváltás elején szóba került. Nekem volt belőle példányom, s az akkori egyetlen szlovákiai magyar irodalmi kiadóban, a *Madách*ban Fazekas József főszerkesztővel megbeszéltük az ötletet. A Madáchra zúdult gazdasági nehézségek miatt aztán a kiadás akkor nem valósulhatott meg, de 1993-ban a már a *Kalligram*nál főszerkesztősködő Fazekas *Vagyunk és leszünk* főcímmel (A szlovenszkói magyarság társadalmi rajza 1918–1945) olyan tudományos, utószóval és jegyzetekkel ellátott hagyománykötetet állított össze, mely a Borsody-könyv több tanulmányát is tartalmazta. Az új írások Ölvedi János, Maléter István, Esterházy János, Peéry Rezső, Duka Zólyomi Norbert és Szalatnai Rezső kitűnő munkái, s körülbelül a könyv egyharmadát foglalják el.

Most itt megemlítem azt is, hogy a két világháború közti szlovákiai magyar kisebbség társadalmi, politikai, gazdasági és kulturális viszonyainak egy könyvben való feldolgozását már a 30-as évek elején megpróbálták. A kezdeményezés az egyik jelentős egyetemista mozgalomtól, a Duka Zólyomi Norbert és Zapf László szervezte Magyar Munkaközösségtől indult ki, s a szerkesztést a kassai *Kazinczy Könyvkiadó* vezetői, Sziklay Ferenc és Darkó István vállalták el. Rengeteg anyag futott be, nagy részük persze silány volt. Mikor azonban az írásokat osztályozni kezdték, a kiadót nagy csapás érte: egyik kiadványát, Vécsey Zoltán *A síró város* című háromkötetes regényét az irredentizmus vádjával elkobozták, s az így keletkezett nagy anyagi veszteség a csődbe jutás rémét idézte elő.

A helyzetet aztán a Magyar Nemzeti Párt elnöke, az irodalompártoló Szent-Iványi József drasztikus szanálással és a kiadót szövetkezetté való átalakítással mentette meg. A *Kazinczy Könyv- és Lapkiadó Szövetkezet* nevet felvevő intézmény tovább működött, de csak 1935–36-ban stabilizálódott.

Közben, 1934-ben Léván *Kisebbségi problémák* címmel jelent meg egy jó színvonalú tanulmánykötet, melyet a kiváló helybeli kultúraszervező Schubert Tódor bankigazgató egy általa szervezett előadás-sorozatból válogatott ki. A tizenkét szerző közül (Berecz Kálmán, Borsody István, Duka Zólyomi Norbert, Esterházy Lujza, Fizély Imre, Jócsik Lajos, Krammer Jenő, Ludwig Aurél, Révay István, Schubert Tódor, Vájlok Sándor, Varga Imre) néhányan részt vehettek már a Kazinczy Könyvkiadó meghiúsult kísérletében is.

A Borsody szerkesztette *Magyarok Csehszlovákiában 1918–1938* című kiadványban a következők vannak jelen: Baráth László, Bólya Lajos, Borsody István, Brogyányi Kálmán, Czuczor László, Darvas János, Duka Zólyomi Norbert, Fizély Imre, Haltenberger Ince, Hantos László, Kovács Endre, Kövy Árpád, Krammer Jenő, Narancsik Imre, Noszkay Ödön, Révay István, Sinkó Ferenc, Sziklay Ferenc, Szvatkó Pál, Ungár Joób, Vájlok Sándor, Varga Imre és Vass László. A kötet nyolc témaköre: A keresztény egyházak, Néprajzi helyzet, A politika, A gazdasági kérdés, A műveltség sorsa, A társadalom, Az új nemzedék, Nemzetek közt.

Turczel Lajos

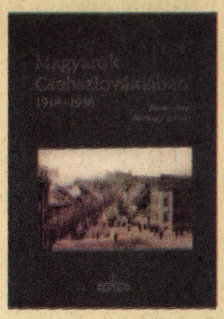

Magyarok Csehszlovákiában 1918–1938
Szerkesztette Borsody István
Méry Ratio

A mű nemcsak a csehszlovákiai magyarok önismerete szempontjából hasznot hozó, fontos fölvilágosító szerepet hivatott betölteni a magyarországi, erdélyi és délszláv magyarság körében is. A kötet összefogó képet ad a Duna és Tisza fölött és a Tátra alatt élő magyarokról – az 1938-as állapotokat tükrözve.
Kötve, 210 old., 15x21 cm
bolti ár: 290 Sk
kedvezménnyel: 261 Sk

VISSZATEKINTŐ

Lassan negyvenöt éve annak is, hogy Orbán Gábor nyelvész eltávozott körünkből – a jövő esztendő első napján emlékezhetünk meg születésének százhuszadik évfordulójáról. A kőszegi származású magyar–latin szakos tudós tanár első katedrája Privigyén állt, ám pályájának leghosszabb távját pozsonyi évtizedei tették ki. Volt pozsonyi gimnáziumi tanár, oktatott a pozsonyi Pedagógiai Főiskolán, legvégül a Comenius Egyetem magyar nyelv és irodalom tanszékén. Akik nem tanárukként tisztelhették őt, ismerhették számos nyelvművelő írása és rádió-előadásai révén. Számtalan, ma már nem használatos, ritkán látható tankönyv (nyelvtanok, nyelvtani gyakorló- és segédkönyvek, latin szöveggyűjtemények) és szótár szerzője és társszerzője volt. Sírja a pozsonyi Márton-temetőben található.

Ma már csak az irodalom- és a nyelvtörténet tartja őt számon annak ellenére, hogy az első köztársaság idején jelentős tudományos-közéleti szerepet töltött be (többek közt elnöke volt a Masaryk Akadémia néven is ismert Csehszlovákiai Magyar Tudományos, Irodalmi és Művészeti Társaságnak), s felbecsülhetetlen érdemeket szerzett a finnugor és a magyar nyelvészet terén végzett nyelvtörténeti kutatásaival is. *A magyar nyelv* (Prága, 1935) című könyvét nagy elismeréssel („a maga nemében kifogástalan") méltatta a Pesti Hírlap hasábjain Kosztolányi Dezső.

Legjelentősebb művének a hetven évvel ezelőtt megjelent *A finnugor nyelvek számnevei* címűt tarthatjuk, mely ma is értékes nyelvtörténeti forrásmunka, élvezetes és hasznos olvasmány. „Szerény munkánkat nem tekintjük pusztán a magunkénak, hanem az egész csehszlovákiai magyarság szellemi tükrének, történelmi dokumentumának" – ajánlja könyvét a szerző, aki nyelvészként, összehasonlító nyelvtörténetével is a tudományos múltismereten alapuló nemzetek közti kapcsolatápolás mellett tört lándzsát.

(cs)

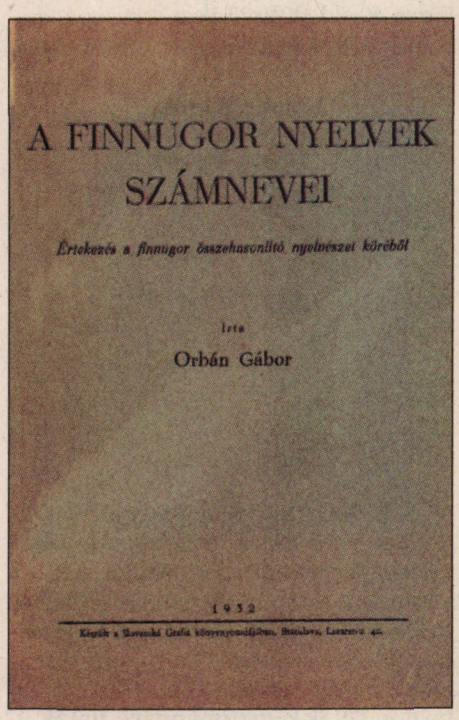

Gyűgyi László
Híd partok és szívek közt
Lilium Aurum

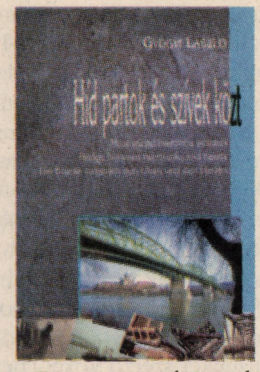

A Párkányt Esztergommal összekötő Mária Valéria híd közelmúltban történt felújításának reprezentatív albuma négynyelvű (magyar, szlovák, angol és német) kísérőszöveggel, utószóval, szakszerű képjegyzékkel.
Kötve, 106 old., 21,5x30,2 cm
bolti ár: 299 Sk **kedvezménnyel 289 Sk**

Történelmi atlasz
Lilium Aurum

Színes történelmi atlasz, benne a Szlovákia története I–IV. résszel, 10–16 éves tanulók számára. Az atlaszt az oktatásügyi minisztérium segédtankönyvként ajánlja a magyar tannyelvű alap- és középiskolák részére.
Fűzve, 40 old., 20,2x27,4 cm
bolti ár: 138 Sk **kedvezménnyel: 125 Sk**

Csáky Károly
Jeles elődeink
Lilium Aurum

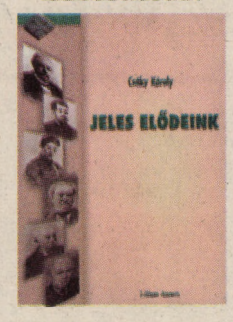

A 130 kisportrében bemutatott s 35 további, lexikoncikkbe foglalt neves személy közös jellemzője: valamennyien alakítói voltak a történelmi Hont megye szellemiségének, történelmi-társadalmi és műveltségi erejének. Számos képpel, hasznos mutatókkal.
Fűzve, 188 old., 16,5x23,3 cm
bolti ár: 179 Sk **kedvezménnyel: 169 Sk**

Általános és kisebbségi jogok
Lilium Aurum

Szemléletes kézikönyv a demokrácia alapjairól, emberi, kulturális és kisebbségi jogokról, a szlovákiai nemzeti kisebbségekről és nyelvhasználati jogaikról stb. Kiegészítő tananyag a polgári nevelés oktatásához.
Fűzve, 80 old., 21x29,5 cm
bolti ár: 94 Sk **kedvezménnyel: 85 Sk**

Burián László
Hiszek a szeretet végső győzelmében
Lilium Aurum

Burián László regényes életrajza. Az 1947–48-ban Csehországba deportált magyarok lelkésze, 1951 és 1953 között politikai fogoly, majd három éven át fizikai munkás megrendítő – szlovákiai magyar – történelmi hátterű életútja. „Kordokumentum" – vallja a római katolikus pap visszaemlékezései alapján a könyv szerzője, Csicsay Alajos.
Kötve, 216 old., 12x17,6 cm
bolti ár: 149 Sk **kedvezménnyel: 135 Sk**

Vajkai Miklós
Egy köteg pénz
Nap Kiadó

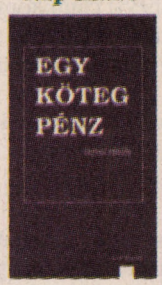

Az ismert szerző új novellái. Utánozhatatlan, magával ragadó olvasmány, elbeszélésenként változó stílus – hol Kosztolányit, hol pedig Márquezt idézve, egyben azt is szemléltetve, mekkora mestere Vajkai a novellának és a rövidprózának.
Fűzve, 136 old., 10x18,2 cm
bolti ár: 159 Sk **kedvezménnyel 139 Sk**

Barak László
És ha mégis ringyó?
Nap Kiadó

Meghökkentő kötet. Visszafogottan harcias leszámolás, inkább elszámoltatás lírával, politikával, köz- és magánélettel. Költői adalék a szlovákiai magyar viszonyok fejlődéstörténetéhez, mégis elsősorban költészet és szómágia, a poézisben gondolkodó polgár versekbe foglalt voksa.
Kötve, 88 old., 17x16 cm
bolti ár: 180 Sk **kedvezménnyel: 150 Sk**

Balázs F. Attila
Meztelen lovagok
AB-ART

Balázs F. Attila válogatott és új versei. Múlt és jelen, egyén és közege, sors és szerep, test és lélek párbeszéde, vitája bontakozik ki e versvilágból, s persze a legkényesebb, a legkínzóbb, az önmagával folytatott kérdezz-felelek: a „mi maradt belőlünk" kérdése.
Kötve, 72 old., 14x19,7 cm
bolti ár: 150 Sk **kedvezménnyel 139 Sk**

Henkey Gyula
A csallóközi magyarok etnikai embertani képe
Gyurcsó István Alapítvány Könyvek

A csallóközi (s azon belül az alistáli, bősi, nagymegyeri) és a Csallóköz környéki őslakos magyarok embertani jellegének szakszerű feldolgozása. A könyv a tudományos munka és a népszerűsítő irodalom erényeit ötvöző olvasmány.
Fűzve, 116 old., 14,7x21 cm
bolti ár: 100 Sk **kedvezménnyel: 80 Sk**

„...minduntalan az időbe ütközöm...”

Lassan már nem marad – a szó tiszta értelmében vett – olvasó, mindegyikünkben egy-egy potenciális kritikus rejtőzik – mondja Jorge Luis Borges. Nem volna meglepő, ha a *Halódó parasztvilág*ot olvasó potenciális kritikus-olvasó e mondatot átköltve így sóhajtana fel: lassan már nem marad – a szó tiszta értelmében vett – író, mindegyikükben egy-egy potenciális kritikus rejtőzik, vagy ha nem is mindegyikükben, ennek a könyvnek a szerzőjében bizonyosan. Valóban, Duba Gyulától sosem állt távol a kritikai reflexió, mindazonáltal nem megszokott jelenséggel találkozunk, ha könyvét felütjük. Hiszen egyáltalán nem elterjedt gyakorlat, hogy egy író saját (élet)művéhez viszonyul kritikusan. Az ilyen fajta, nem kevés iróniát rejtő viszonyulás már csak azért is erény, mert nem szükségszerű. Akadnak írók szép számmal, akik sosem érezték szükségét annak, hogy időnként megkérdőjelezzék saját előfeltevéseiket. A visszatekintés önmagában nem jelent értéket, gondolják sokan, hiszen az idő előbb-utóbb mindenkire rákényszeríti e terhet, s alaposan tévednénk, ha úgy vélnénk, hogy Duba visszatekintését nem az idő könyörtelen múlása motiválta.

Csakúgy, mint sok korábbinak, az idő az egyik főszereplője ennek a Duba-regénynek is. A másik az elbeszélő (egy idős író), aki hosszú évek után visszatér szülőfalujába, hogy rendezze „a földek dolgát”. Találkozik édesanyjával, testvérével, régi ismerőseivel, s döbbenten tapasztalja, hogy az ismerősök már nem azok, akik valamikor voltak, a világ (a falu) teljesen megváltozott, elveszítette régi arcát. Ez a szembesülés és a belőle származó felismerés számvetésre készteti. Hűtlenséggel és hiteltelenséggel vádolja önmagát, mondván: „Talán semmi sem igaz, amit eddig elmondtam!” Feltehetően nem a legsikerültebb részei a regénynek ezek a bekezdések.

A fentebb említett „kritikai viszonyulás” hozadékát egyáltalán nem a saját életét utólagosan felülbíráló elbeszélő folyamatos vajúdásában látom. Sokkal inkább abban az erőfeszítésben, amellyel Duba igyekszik kedvelt műfajainak (az irodalmi szociográfiának és a klasszikus-metonimikus regénynek) a határait tágítani, illetve ezeket ötvözni. Érdemes legalább röviden szemrevételezni, milyen poétikai következményekkel jár ez a szándék. Mindenekelőtt megnő a reflektáltság szerepe. Itt nemcsak az elbeszélő életét és a művészi elveit célzó megjegyzésekre kell gondolnunk (főleg nem azokra!), hanem a bölcseleti ihletettségű eszmefuttatásokra, amelyek az idő és az emlékezés témakörében hangzanak el. Továbbá (főként) azokra a nyelvfilozófiai reflexiókra, amelyek kételyeket ébresztenek a nyelv eszközjellegű használatával és uralhatóságával kapcsolatban, s ezáltal nemcsak a *Halódó parasztvilág* jelentésstruktúráját tartják folytonos lebegésben, hanem Damoklész kardjaként függnek a korábbi Duba-művek fölött, amelyek nemegyszer nyíltan elvetették ezt a tendenciát.

A *Halódó parasztvilág* sajátos egyvelege az irodalmi szociográfiának, a bölcseleti reflexiónak és a modern regény „emlékező” válfajának. Az elbeszélő kíméletlenül pontos leírását adja a „parasztvilág” (vagy ahogy ő nevezi: a „Nagybene-kozmosz”) átalakulásának, eltűnésének, annak a „sajátos szellemi tartománynak”, amely identitást ad neki, önmaga „lényegére ébreszti”. Az „én” és a „világ” kapcsolata a regény egyik alapkonfliktusa. Ezt metszi keresztbe egy másik konfliktus, az életé és az irodalomé. Az e témakörbe utalható eszmefuttatások többsége nagyon érdekes kérdéseket vet fel, finoman ügyelve arra, hogy e kérdések nyitottak maradjanak. Az elbeszélő arról igyekszik meggyőzni olvasóit, hogy a bölcselet nem holmi művi spekuláció, hanem a mindennapi ember életének is elválaszthatatlan része. A környezet nyomására azonban a spekulatív gondolkodásra hajlamos elbeszélő olykor lemond a filozófiai igényről, ilyenkor okfejtése naivitásokba torkollik. Ez történik a regény végén, ahol a könyv egésze által felvetett problémára meglehetősen lapos megoldást talál.

Borgeshez visszatérve: kritikusi vélemény sokféle van: van az íróé, van az olvasóé és van a kritikusé. Bizonyára nem baj, ha ezek nem fedik egymást minden ponton, hiszen az egyet nem értés a vita egyik feltétele. Arra ugyanis, hogy megtudjuk, hogyan vélekedik Duba Gyula regényéről minden műalkotás legfőbb kritikusa, az idő, még egy kicsit várni kell.

Keserű József

Duba Gyula
Halódó parasztvilág
Madách-Posonium
A regény főhőse hazaérkezve szülőfalujába felidézi a régi emlékeket, ugyanakkor szembesül a valósággal, a falu mai életével. Rájön, hogy az egykori parasztvilág halódását legmélyebben ő maga éli meg.
Kötve, 243 old., 13x20 cm
bolti ár: 165 Sk **kedvezménnyel:** 155 Sk

Benyovszky K. – Keserű J. (szerk.)
Kor/Szak/Határok
Kalligram

Fűzve 216 old. 11x18 cm
bolti ár: 160 Sk
kedvezménnyel: 149 Sk

Szeberényi Zoltán
Turczel Lajos
Nap Kiadó

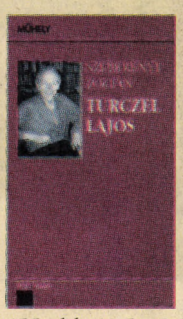

Fűzve, 155 old., 10,5x18,5 cm
bolti ár: 149 Sk
kedvezménnyel: 111 Sk

Cselényi László
Ezredforduló
Madách-Posonium

Fűzve, 168 old., 14x20 cm
bolti ár: 85 Sk
kedvezménnyel: 80 Sk

Németh Zoltán
vírusszövegei, idiótameséi és egyéb mutáns történetei
AB-ART

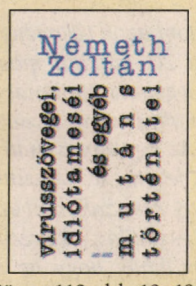

Kötve, 112 old., 13x19,5 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 139 Sk

A szlovák Borkopf fogadtatásáról

Deák Renátának köszönhetően Talamon Alfonz posztumusz műve, a *Samuel Borkopf...*, mely a szerző írásai közül torzó volta ellenére is a leggazdagabb recepciótörténetet tudhatja a magáénak, már hozzáférhető szlovákul is (Pozsony, Kalligram 2001). A mű szlovák fogadtatása alapvetően kedvezőnek mondható.

Pavel Matejovič írásának (Dominofórum 2002/2, 18.) indítása és első rövid fejezete a belle epoque-ként megidézett századelő multikulturális (nemzetiségi és vallásfelekezeti sokszínűség) Közép-Európájának hangulatos, a tragikus vagy végzetes eseményeket is humorral oldó rajzaként jellemzi a művet. Jelentőséget tulajdonít tehát a cselekménytér külső, földrajzi és történelmi vonatkozásainak, sőt, a korabeli reáliák ismeretét feltételező olvasat indokoltságát a szerző szándékaival (homályos és ingoványos, mert ismeretlen terület – teszem hozzá halkan) is igyekszik legitimizálni. Kiemeli a kocsma demokratikus és liberális szellemiségét: a SB ivója olyan tér, ahol „elmosódnak a felekezeti, osztálybeli és nemzetiségi különbségek". Talamon „féktelen" és „tékozló" stílusát a líraiság és az epikusság, a költészet és a próza határvidékén helyezi el. Főként azok a terebélyes mondatkonstrukciók, írja, amelyek az apollinaire-i asszociatív írásmódra emlékeztető, burjánzó képekkel telítettek, átírhatók volnának szabad verssé is. A mű töredékességét és ebből adódó műfaji labilitását, másokkal ellentétben, nem fogja fel hiányosságként, ráadásul épp ez a befejezetlenség, a cselekmény elhatároltságának a hiánya és az elbeszélés áradásszerű célnélkülisége vagy öncélúsága okán hozza kapcsolatba Talamon írásmódját Hrabal némely hasonló stílusjegyeket mutató „folyékony halmazállapotú" szövegével. Kitér továbbá a történetek anekdotikus és burleszk hagyományelemeire, zárásként pedig a fordítás helyenkénti nehézkességét emlegeti föl. Tegyük hozzá, egyáltalán nem volt irigylésre méltó helyzetben a fordító: megérte(t)ni és átlátni az oldalakon keresztül kígyózó mondatok szerkezetét, az egymásból kibomló mellérendelések tagolási rendjét, s mindezt egy olyan nyelven fogalmazni újra, amely hagyományosan kerüli a hosszú és összetett szintaxist, helyette jóval rövidebb és egyszerűbb mondattani szerkezetekkel operál, tehát eleve idegen számára a barokkos vagy szecessziós ornamentika. A magyar befogadók ezenkívül annyiban könnyebb helyzetben voltak, amennyiben a korábbi Talamon-művek már „megedz(het)ték" őket, és így a SB nyelvét nem érezték teljesen idegennek. A szlovák olvasók viszont – egy rövid részletet leszámítva – mindenféle előkészület nélkül, „in medias res" kapták kézhez ezt a kortárs magyar próza stílustendenciáihoz viszonyítottan is kivételes nyelviséggel bíró szöveget.

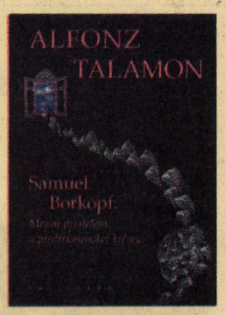

Alfonz Talamon
Samuel Borkopf: Mojim priateľom z predtrianonskej krčmy
Kalligram
A tragikusan elhunyt szerző utolsó, legjobbnak tartott prózakötete – ezúttal szlovákul, Renata Deáková fordításában. „S istotou môžem vyhlásiť, že posmrtne vydaná kniha Alfonza Talamona je najoriginálnejším a najzvláštnejším pokusom najmladšej maďarskej literatúry" – Grendel Lajos.
Kötve, 192 old. 14,7x21,4 cm
bolti ár: 199 Sk
kedvezménnyel: 159 Sk

Matejovičcsal ellentétben az alkalmilag kritikát is írogató szlovák novellista, Vladimír Balla a fordítói teljesítményt tömören értékelve annyit mond: „le a kalappal" (Romboid 2002/1, 27-28.). Szerinte a mondatok sorjázása nem hat fékező erőként az olvasásban, a fordítónak sikerült a befogadó nyelven is visszaadnia e próza sajátos ritmusát, az idő felfüggesztésében és lebegtetésében érdekelt nyelvi mozgását, valamint teremtett világának összetéveszthetetlen hangulatát is. Nem tartja indokoltnak a manierizmus vádját, szerinte a monumentális mondatépítkezés egy olyan stílustektonika szolgálatában áll, amely a múltban való utazás már-már misztikus élményének felkeltésében érdekelt. Matejovičhoz hasonlóan Balla is felveti a Hrabal-párhuzam (a szlovák változatban is közölt Grendel-utószó visszhangjai?), illetve egy Hašek-párhuzam lehetőségét, bár nem az elbeszélésmód, hanem inkább a szereplők okán. Úgy tűnik, hogy a szlovákok inkább a cseh irodalom bizonyos tradíciói felől tartják megközelíthetőnek a SB világát, a mű magyar széppróza hagyományba való beágyazottsága (Mikszáth- és Krúdy-reminiszcenciák) pedig rejtett marad a számukra.

Adam Bžoch meglehetősen rövid írásában, mely párhuzamosan fut a Balláé mellett a Romboid említett számában (lásd ugyanott), egy olyan gondolatmenetet fejt ki, amely rabja marad saját maga előfeltevéseinek. Mindenáron ugyanis regényként „akarja" olvasni Talamon művét, s így a szöveg véleményem szerint produktív – és a távolabbi (*Esti Kornél, Szindbád*) vagy közelebbi (*Sinistra körzet*) magyar irodalmi hagyományt tekintve sem társtalan – műfaji szinkretizmusát (elbeszélésfüzér, novelláskötet, illetve egy lehetséges regény közti billegés) koncepcionális tisztázatlanságként értékeli. Hiányolja az „egységesítő elvet", az egyes fejezeteket összetartó belső „erőt", az üzenetértékű és a cselekmény számára is irányadó „gondolatot".

Benyovszky Krisztián

Olvasás?

Osztom azok véleményét, akik szerint a 20. századi magyar líra talán „legolvashatatlanabb", leginkább értelmezői aktivitásra késztető részletei Szabó Lőrinc Az Egy álmai című versében találhatók. Mit jelent ez? Nézzünk egy példát. A költemény 3. versszakában ez áll: „Ketten vagyunk, én és a világ, / ketrecben a rab". Egyfelől elmondható, hogy az olvasó evidens módon az „én" és a „rab" megfeleltetésből kiindulva a „világ" és a „ketrec" azonosítását is végrehajtja. Vagyis „az én a világ rabja" értelemben olvassa a sorokat. Másfelől szintén elmondható, hogy a közvetlen párhuzam alapján az „én" a „ketreccel", a „világ" pedig a „rabbal" azonosítható. Vagyis „az énnek rabja a világ" értelemben is olvashatók a sorok. Nos, mindkét verzió szó szerinti értelmezés – és cáfolhatatlan –, viszont egymásnak ellentmond. Ha az olvasó az egyik mellett dönt, a másikra vak marad – és fordítva. Ebből a szempontból az idézett részlet olvashatatlan. Ha az értelmező nem dönt, számára nem a szöveg egysíkú jelentése, hanem

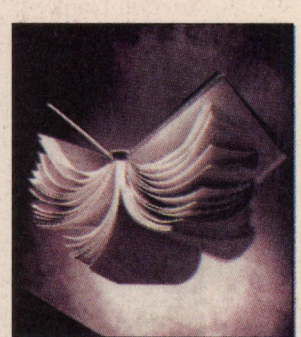

nyelvi megalkotottsága, retorikája fontosabb. Az ilyen típusú értelmezőt irodalomteoretikusnak nevezhetjük. Viszonylagos értékrendjében szerepet játszik a jelentés lezárhatatlansága melletti érvelés, a rögzített konkretizációk kibillentése, az ideológiákat kiszolgáló szólamok provokációja. E szigorúság azonban következetességgel párosul, hiszen számára a nyelv beszél. Többféleképpen. Az ember csak hozzágondolja a magáét. Az olvasás ezért – innen nézve – valójában az olvashatatlanság nem elhanyagolható, de másodlagos funkciója.

H. Nagy Péter

Lampl Zsuzsanna
Móki meséi
Madách-Posonium

Egy talpraesett, kíváncsi, mindenre fogékony nagyvárosi kislány mindennapjait ismerhetjük meg a gyermeki lélek szűrőjén keresztül.
Kötve, 64 old., 17,5x25 cm
bolti ár: 119 Sk
kedvezménnyel: 112 Sk

M. Csepécz Szilvia
Hess-hegy titka és a fapapucsok
AB-ART

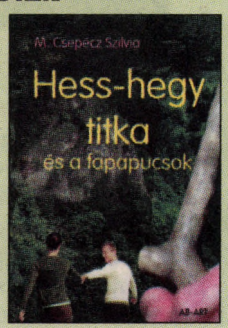

Kalandos történet tetszés szerint választható folytatásokkal tíz éven felülieknek. A szerző fantáziavilágának ismerős és legújabb alakjai egyaránt szerephez jutnak, hogy újrafogalmazzák a gyermek számára a világ fontos, szép vagy elrettentő dolgait.
Kötve, 160 old., 20x15 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 139 Sk

Az Arany-patak
Indián mítoszok és mesék
Mikola Anikó feldolgozásában
AB-ART

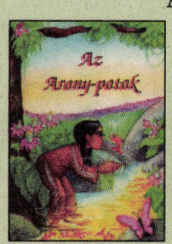

A közép- és dél-amerikai őslakosság mítoszainak, legendáinak és meséinek értő és kiváló tolmácsolójának feldolgozásaiból készült meseválogatás.
Kötve, 64 old., 17x24,5 cm
bolti ár: 130 Sk
kedvezménnyel: 119 Sk

Kozsár Zsuzsanna
Meseirodalmunk fája
A XX. század utolsó évtizedének szlovákiai magyar prózai mesetermése
AB-ART

Gyermekirodalmi műveket helyez el a szerző mesefán aszerint, mely korosztálynak valók.
Fűzve, 144 old., 14,5x21 cm
bolti ár: 130 Sk
kedvezménnyel: 119 Sk

Idéző jelek

(Idéző jel – idézőjelek között) Honismereti Kiskönyvtár sorozatában *Ipolyság – A zsidóság története és emlékei* címmel rövid összefoglalót jelentetett meg a komáromi KT Kiadó Danis Ferenc nyugalmazott ipolysági iskolaigazgató, helytörténész tollából. A füzet idéző jel egy olyan közösség múltjáról, melyet a történelem idézőjelek közé tett. Az aranykor és a vészkorszak idézőjelei közé. A kiadvány borítólapját is idézőjelként foghatjuk fel; ez fogja közre és tartja tragikus foglalatban az idézetet, vagyis az Ipoly menti zsidóság egy évszázadnyi múltját. A címlapon az 1852-ben emelt első ipolysági zsinagóga a közösség megjelenését, létét jelképezi, míg a hátlapon Kutak Adrien ipolysági kerámiaművész siratófala a városból és környékéről halálba hurcolt zsidók nevét s emlékét őrzi.

(A monarchia idézete) A pöstyéni fürdőt alapító Winter Sándor felmenője, Winter Fülöp már 1850-ben letelepedik Ipolyságon. Hont vármegye zsidósága 1852-ben Ipolyságon felépíti az első zsinagógát. Zsidó népiskola 1874-től működik – egy időben a város legnagyobb elemi iskolája. A 19. század második felében 500–800 zsidó él Ipolyságon. A status quo közösségből 1876-ban kiválik az ortodox hívők csoportja, amely 1893-ban felépíti első saját zsinagógáját is (a másodikat az 1920-as években). A status quo közösségnek félezer, míg az ortodoxnak másfélszáz-kétszáz híve van. A legtöbb zsidó kereskedő, kisiparos. Az első világháború előtt a város nyolc orvosa közül hat zsidó, a tizenegy helyi ügyvédből nyolc. A zsidóság a város összlakosságának 12 százalékát és az adóbevételek háromnegyedét adja.

(A republika idézete – magyar mivolt csehszlovák idézőjelben) Az ipolysági zsidóság történetét felelevenítő, 1994-ben *Örökmécses* címmel Izraelben kiadott kötet egyik szerzője, Klein Károly így emlékezik az 1918 előtti korszakra: „Öntudatosan vallották a zsidó vallást, de jól beszéltek magyarul, és a magyar társadalom és kultúra részeseinek tartották magukat." Az impériumváltás ellenére ez volt jellemző az első Csehszlovák Köztársaság idején is. „A zsidók az első republikában továbbra is megmaradtak régi kereteikben mint zsidó (izraelita) vallású magyarok. Egymás között, valamint a hivatalokban magyarul beszéltek", és kivették részüket „minden politikamentes magyar kultúrtevékenységből". A zsidó elemi iskolában a masaryki érában is végig a magyar marad a tanítás nyelve.

(A zsidóság – az őt és egymást is pejorizáló népek idézőjelében) „Magyar anyától születtem, / Magyar is az anyanyelvem, / De azért jó honfi vagyok, / Szlovákul is tanulgatok" – fújták az ipolysági zsidó kisiskolások az első Csehszlovák Köztársaság idején. Zsidó kisiskolások, magyar anyanyelvvel, a szlovák–magyar etnikai és államhatár közelében, a magyar és csehszlovák idők határvidékén, egy

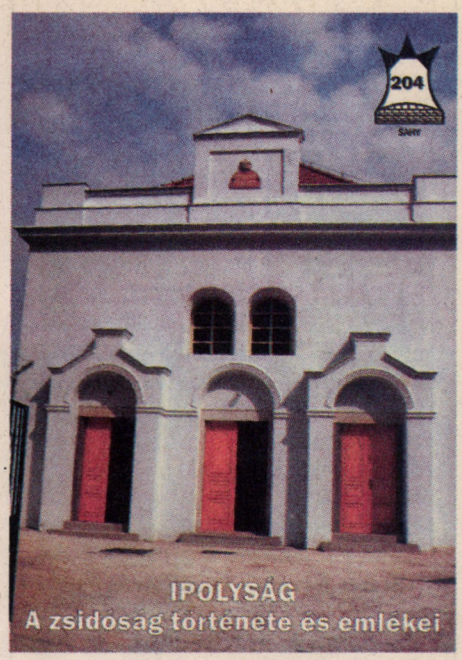

olyan országban, amelyben a csehszlovák fikció ellenére szlovákul „tanulgattak" azok, akik felcseperedve az akkor még meghatározóan zsidó kultúrájú Prágában és Brünnben folytattak felsőfokú tanulmányokat – gyakran németül. Ha ezeket a nyelveket és kultúrákat egymástól elkülönítve próbáljuk vizsgálni, akkor a bennük otthonosan mozgó, de legalábbis irántuk nyitottságot mutató korabeli (zsidó) embert hajlamosak vagyunk – attól függően, kik vagyunk (kik vagyunk?) – árulóvá pejorizálni. Berakjuk a magunk előítéletes idézőjelei közé: nem elég, hogy „zsidó" még „magyar", „német", „szlovák" vagy „cseh" is. Az idézőjelek gettója pedig már közel áll az igazi gettókhoz.

(A zsidók a vészkorszak idézőjelében) Ipolyságon – ahol Klein szerint korábban „nem keletkezett városrész, amelyet úgy lehetett volna megjelölni, mint »zsidó utcák«, és nem úgy alakult ki az életforma, mint egy különálló kisebbségé – 1938-tól társadalmi, 1944-ben pedig valós gettóba zárják a zsidóságot. „Az egyenjogúság, ami a republika alatt természetes volt, ismeretlen időre véget ért. Kezdődtek az üldözések, megvonták a foglalkozási engedélyeket. Kihallgatások és elfogatások kezdődtek..." – írja Klein. A nem zsidók az elzárkózás idézőjelébe teszik a zsidóságot. Érzékletes példa az, amikor kiürítik az ipolysági gettót. „Megindult a gyászos menet. Azon az útvonalon, ami a gettótól a vasútig vezetett, az üzletek (parancsra) becsukták az ablakokat, elfüggönyözték, és az utca néptelen volt" – emlékezik Rosenberg-Markstein Ági.

(A túlélők idézőjelei) „Haza" érkeztünk – az alig több mint kétszáz Ipoly-menti túlélő csak idézőjelesen tud beszélni otthonáról és a korábban azzal szinonim életéről. „Kisiklott életünk. Aki itt él, elkívánkozik innen, de nem is tudjuk, jobb lenne ez?" – írja 1946-ban egyik barátjának a visszatérő Josua Lusztig ügyvéd. Zsidók és nem zsidók idézőjeleit csak a kötethez hasonló idéző jelek oldhatják valamelyest, ha oldhatják. **Korpás Árpád**

Szeles Annamária
Anima
Start könyvek 11. kötet
AB-ART

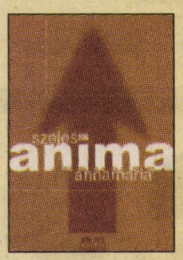

Szeles Annamária első kötetében 30 versből álló, életrajzi ihletettségű ciklust ad közre. Kritikusai a XX. századi magyar irodalom Oravecz- és Kukorelly-poézisével fémjelezhető vonulatához kapcsolják költészetét. Séra Bálint illusztrációival.
Fűzve, 64 old., 13x19 cm
bolti ár: 120 Sk
kedvezménnyel: 109 Sk

Bettes István — Luzsicza Árpád
Odvában a fa
Madách-Posonium

A költő és a grafikus izgalmas, közös vállalkozása. Száz játékos-bölcselkedő haiku, száz grafika, haiku-rajz.
Fűzve, 108 old., 12x20 cm
bolti ár: 98 Sk
kedvezménnyel: 90 Sk

Kulcsár Tibor
Arc tükörben
Madách-Posonium

A költő Kulcsár Tibor (1938–1993) válogatott verseinek gyűjteménye. Tőzsér Árpád utószavával.
Kötve, 112 old., 12x21 cm
bolti ár: 110 Sk
kedvezménnyel: 105 Sk

A perverzió méltósága
Válogatta és az utószót írta
Németh Zoltán
Kalligram

Botrányos könyv is lehetne, csak éppen meg kell találnia a megfelelő olvasóját. Virtuális botránya a test újkori obszcenitásában rejlik. Arra figyelmeztet, hogy olvasásunk kiindulópontja és végeredménye maga a test, saját testünk.
Fűzve, 95 old., 12,5x20 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 139 Sk

Cselényi László olvasónaplója

Az út, Tőzsér Árpád útja...

Hogy kerül a csizma az asztalra? Tőzsér, ez a népieken nevelkedett, Illyésből indult s legföljebb az újholdasokig, Kálnokyig eljutott racionalista költő mit keres Joyce-nál, ráadásul éppen a Finnegan's Wake-nél, a világirodalom legérthetetlenebb könyvének „hősénél"? A kérdést nem mi tesszük föl, mi csak elismételjük a kritika egy (nagy?) részének fej/farkcsóválását, megdöbbenését. Igen, hogy kerül a csizma az asztalra?

„»A történet szomorú, / de azér' ne ríjjon senki!« — Jó vicc: / ki akar itt sírni?!, eszében sincs senkinek (...) — A szenvtelenséget tekintve Camus, Gottfried Benn / s Fernando Pessoa együtt sem nyomnak annyit, / mint a mai magyar költők bármelyikének / egyetlen verse, sőt verssora."

E sorok írója többször igyekezett már megfejteni a fogas kérdést. A lényege: Tőzsér, ez a tősgyökeres „csak a nád hajlik, törik a férfi"-költő korunk legbefogadóbb szellemei közé tartozik. Igaz, nehezen mozdul, olykor évtizedekbe telik, amíg megérlelődik nála egy gondolat, de aztán mozdul, és nagyot lendül. A még népies-romantikus *Mogorva csillag* után jön az újholdas *Kettős űrben*, s az *Érintések*. Aztán a nagy fordulat, a Mittelszolipszizmus. E sorok írója közvetlen közelből figyelhette, olykor vitatkozva e fejlődést, olykor türelmetlenül a késlekedő lendület miatt, olykor megdöbbenve a gyors váltáson.

Tőzsér befutása a Mittel-sorozattal kezdődik, jómagam mégis elégedetlen voltam Mittel úrral. Miért? Egyrészt mert túlontúl zavart a nagy népszerűsége — egy Tőzsér típusú bölcseleti költő ne népszerű legyen ! Másrészt túlontúl emlékeztetett ez a Mittel úr Homálynoky Szaniszlóra. Ma, a *Finnegan halála* magaslatáról visszatekintve, igazoltnak látom akkori elégedetlenségemet. Noha...

Noha ama Mittel-korszakban is voltak már olyan, épp a *Finnegan halálá*hoz mutató szövegek, mint az *Egy felkoncolt születésnap nézőterén*, a *Tépések* vagy a *Történet Mittel úrról, a gombáról és a magánvalóról*. Vagyis az önéletírásos-metafizikus lírára. S a Gömörország-problematika. Mert végül is alighanem így jutunk el Joyce-hoz és a Finneganhez. Hisz az út, Tőzsér útja, akárcsak a Joyce-é, nyílegyenes. Ahány kötet, annyi mérföldkő előre. A Kamarazene ezoterizmusa, a Dublini emberek sültrealizmusa után az Ifjúkori önarckép s az Ulysses — mindegyik egy-egy mérföldkő, s az Ulysses után ugyan mi jöhetett már más, mint a Finnegan ébredése. A tőzséri párhuzam, látjuk, nyilvánvaló. Noha a *Finnegan halála* korántsem a majd harminc nyelvből „összetákolt" joyce-i Work in Progresst parafrazálja. Hanem mit? A térbeli és poétikai távolságot Gömör és Pozsony (Dublin és Párizs?) és a sültrealizmus (Dubliniek — *Mogorva csillag*) meg a dekonstrukció (?) között.

S végül is hogy kerül a csizma az asztalra? Ne feledjük: a Finnegan's Wake ugyanabban a Dublinban „játszódik", mint az összes többi Joyce-opus a Dublini emberektől az Ulyssesig, s Tőzsér is ugyanoda tér vissza, legalábbis e kötete összegző nagy versében, ahonnan elindult: *Gyalog Péterfala határában*. Igen ám, de rakjuk egymás mellé a két verset. A távolság majdnem ugyanolyan döbbenetes, mint az első és az utolsó Joyce-könyv közötti távolság.

Helyszűkében a kötet egyetlen verséről szólhattam csak. S noha ez Tőzsér legnagyobb dobása, ugyanez érvényes az egész kötetre. Mind helyett egyetlen versszak: „Ó, már megint e hasmenés! — / Ilyenkor aztán nem eszem, / s nem is iszom, míg tart a vész, / mégis kótyagos az eszem. / Péniszem, mint egy szaxofon, / nem olyan nagy, csak olyan görbe, / ezt az estélyt már b...hatom, / ling-lógok meggyötörve." Ahogy a címadó vers Joyce-ot idézi, ez Eliotot (Prufrock). S mindkettő, főként ez utóbbi egy eddig teljesen ismeretlen Tőzsért.

Tőzsér Árpád
Finnegan halála
Kalligram
A Tőzsér-versek hőse e tetszetős kötetben nem Mittel úr, hanem a néhai Tim Finnegan kőműves, ír vásári dalocskák bohókás figurája, akit egyszer már James Joyce feltámasztott. Szegény Finnegan a Tőzsér-kötetben is reménytelenül meghal.
Fűzve, 64 old., 14,6x14,6 cm
bolti ár: 110 Sk
kedvezménnyel: 89 Sk

Nem az irodalom volt a bűnös

Kisebbfajta csodával ér föl, hogy Koncsol, noha csak amolyan „nem eszik a kását olyan forrón" módra, de lassan visszatalál az irodalmi életünkbe. Ami a kását illeti: hogy nem eredeti műfajában, a kritikában tér vissza, hanem egyrészt az Írótársulás elnökeként, másrészt egy korábban nála teljesen ismeretlen műfaj művelőjeként (*Vallató*).

Könyv aligha kaphatott volna találóbb címet, mint Koncsol *Vallató*ja (a műfaj neve: vallató – Fábry után szabadon). Az alcíme: *Interjúk, cikkek 1968–2001,* ám e sok műfajú kötet tartalmaz esszéket, dokumentumokat, előadásokat, mi több, még verseket is. S ha a túlságosan is egyedi vallató mellé egy hagyományosabb műfajt keresnénk, akkor elsőként a memoár jutna eszünkbe. S így igaz.

Koncsol ugyan teljesen egyéni módon, de végül is ebben az ágostoni műfajban érzi magát újabban legotthonosabban, s az első (kritikusi) meg a második (hagyománymentő) korszak (tézis–antitézis?) után itt, ebben a műfaj nélküli műfajban találja meg a maga szintézisét, s tér vissza a hűtlenül-kényszerből elhagyott ifjúkori szerelemhez, az irodalomhoz. Mert valljuk be, ki ért (ki értett) közülünk többet ez elhagyott szerelemhez, mint éppen Koncsol? A *Vallató* több helyén is említi, hogyan beszélte őt rá e sorok írója a költészetre, mondván, hogy aki ennyire ért a poétikához, miért nem ír verset? S Koncsol valóban ráharapott a lírára, előbb csak a gyerekköltészetre, aztán persze a felnőttebb lírára is, melynek kicsúcsosodása a nemrég megjelent *Csontok*. Mi több, amint említettem, verseket még a *Vallató* is tartalmaz.

E sorok írója, ha már ilyen szerénytelenül emlegeti magát, sok szállal fonódott össze Koncsollal, s ha már ürügye van rá, kihasználja az alkalmat, hogy viszonozza valamivel azt, hogy élete egy nehéz időszakában éppen Koncsol volt az, aki a legtöbbet tette Párizs utáni versei elfogadtatásáért. Aztán az újabb közös sors: a szabadúszás keserű kenyere. Ám mégsem erről akarok szólni, hanem az elégedetlenségről, amit az váltott ki egész nemzedékünkből, de elsősorban belőlem, hogy még Koncsol is, az egyetlen, aki érteni vélte újabb verseimet, hátat fordított az irodalomnak. Igaz, volt rá oka, a *Vallató* egész vastag kötete arról szól, miért tette – avagy nem azért írta-jelentette-é meg, hogy megmagyarázza eme bizonyítványát?

„Ha én a magam semmi pozíciójában kiállhattam Cselényiért, Varga Imréért, Tóth Lászlóért, Dobosért, Gágyor Péterért és Szigeti Lászlóért..., akkor a Szekció igazolt játékosai miért nem tettek értem valamit" – írja egy interjúban. Vagyis: Koncsolnak volt oka elhagyni az irodalmat, de az irodalom kiérdemelte-é a hűtlenséget? A *Vallató* azt bizonyítja, hogy szerzője maga is rájött: nem az irodalom volt a bűnös, nem azt kellett volna kollektíve megbüntetni egyes csalárd művelői okán.

A tévhit az volt, hogy az utóbbi két évtizedben Koncsol csupán a múltban búvárkodott. Az új vaskos kötet, nem szólva a *Csontok*ról és egyebekről – egy '68-as írás kivételével – az utóbbi évtized termése. Vagyis mennyiségileg sem kevés, a minőségről nem is szólva. S a minőség alatt nemcsak az egyes írások színvonalát értem, hanem főként az egészet mint a szintézis műfaját.

Magam az interjúk mellett főleg az *Egy irodalompolitikai ügy dokumentumai elé* című írást (no, most ezt minek nevezzem?) érzem a legizgalmasabbnak, ez önmagában megérdemelt volna egy külön kötetet.

S ha már a hamvaiból föléledt Koncsol-főnixről szólok, említsem nagy vállalkozásának, a Csallóközi Kiskönyvtárnak a szintézisét is, *A Csallóköz városai és falvai* első kötetét. Erről nyilván lesz még mód írni, ha kész lesz az egész, itt csak annak igazolásául említem, hogy bizonyítsam: Koncsol itt is a szintézis felé tart.

Koncsol László
Vallató
Interjúk, cikkek 1968–2001
AB-ART

Az elmúlt negyven év legjava terméséből válogat s a fordulat óta eltelt időben született esszéit, társadalmi kérdésekben elhangzott felszólalásait, interjúit, gondolatait adja közre a szerző.
Kötve, 272 old., 14,8x21,6 cm
bolti ár: 250 Sk
kedvezménnyel: 225 Sk

Barak László
Úgyis kicsinálnak
Nap Kiadó

„Figyelmeztetem az óvatlan olvasót, hogy a kötetbe sorolt versek, nem beszélve egyes meglehetősen hétköznapi – mindazonáltal a nyomdafestéket látnivalóan jól tűrő – szavakról, alkalmasak a lelki nyugalom megzavarására. Mégsem biztos, hogy a kötetet a fiatalkorúaktól, urambocsá! a kölyköket a kötettől el kellene zárni." (A szerző)
Kötve, 72 old., 14x13 cm
bolti ár: 129 Sk
kedvezménnyel: 99 Sk

Mészáros Ottó
Poemateria
AB-ART – Magyar Műhely

A művész első kötetének három fejezete verseit, vizuális költeményeit, legfontosabb performance-ainak színes és fekete-fehér képekkel illusztrált dokumentációit foglalja össze. A kötet szerkesztője L. Simon László. Szombathy Bálint értékelő utószavával.
Fűzve, 200 old., 14,5x21 cm
bolti ár: 180 Sk
kedvezménnyel: 162 Sk

Szászi Zoltán
Sziget
Madách-Posonium

A „Gömörországban" élő költő verseiben nagy szerepe van a reflexiónak, impressziónak, hangulatoknak.
Fűzve, 76 old., 12x20 cm
bolti ár: 85 Sk **kedvezménnyel: 80 Sk**

Monoszlóy Dezső
Gutaütöttek balladája
AB-ART

Az akarat test feletti hatalmának megszűnését, e hatalom visszaszerzésének lassú és keserves folyamatát, a mulandóság esetlenségét fogalmazza meg új művében, a Gutaütöttek balladája című, groteszk és abszurd elemekkel is fűszerezett, plasztikus nyelven írt hosszúversében a költő.
Kötve, 64 old., 13x19 cm
bolti ár: 150 Sk **kedvezménnyel: 135 Sk**

Kérdések és válaszkísérletek a méhi istentriászról és népéről

Néhai professzorunk, László Gyula vetette föl egyszer: „Képzeljék el, gyerekek, ha én most meghalnék és úgy, ahogy vagyok, eltemetnének. Mi maradna belőlem? A csontokon kívül néhány tömés a fogaimban, pár darab pénzérme a zsebeimből, a jegygyűrű az ujjamon, az órám üveg fedőlapja, meg egy csomónyi rozsda a fém alkatrészekből, ruháim műanyag gombjai... Szinte ennyi az egész. Ha egy majdani régész kolléga kiásna, bizony, azt állapítaná meg: szegény ördög volt az istenadta. Az már nem derülne ki a leletekből, hogy tucatnyi könyvet írtam, festettem, szerettem a zenét és a finom vörösbort. Hát ennyire végesek egy régész lehetőségei, amikor az egykori életet kísérli meg rekonstruálni..."

Nos, a most szóban forgó kötet szerzőjével, B. Kovács Istvánnal közös régész professzorunk tanmeséje azóta is sokszor az eszembe jut. Nemcsak arra figyelmeztet tudniillik, hogy mennyire nem tudjuk elképzelni az egykorvolt korok emberének érzelemvilágát, tudásanyagát (főleg nem egyedekre lebontva!), hanem arra is, hogy óvatosan közelítsünk a számunkra ismeretlen jelenségek magyarázatához. Óriási beleérző erőre, fantáziára van szüksége annak a kutatónak, aki a régészeti feltárás során napvilágra került, bizony, szegényes, bármennyire is gazdag leletanyag alapján a korabeli életet rekonstruálni próbálja. Fokozottan érvényes ez azokra a korokra, amelyekről írásos dokumentumokkal nem is rendelkezünk. Ilyen korban játszódik, i. e. a 3. évezred végén, B. Kovács István története is. Tudni kell, hogy e korszakok népeit név szerint még nem ismerjük, ezért a régészek az anyagi kultúrájuk ránk maradt emlékei, temetkezési szokásaik alapján kísérlik meg körülhatárolni ezeket a népeket, s nevet egy-egy híres lelőhely (pl. lengyeli kultúra a Tolna megyei Lengyel község, badeni kultúra az ausztriai Baden település nevéből), jellegzetes edényformáik (pl. vonaldíszes kerámia népe) vagy karakterisztikus temetkezési szokásaik (pl. halomsíros kultúra népe) alapján adnak nekik. Az, hogy az ilyen, kulturális ismérvek szerint körülhatárolt „etnikumok" valóban egy népességet, azonos nyelvet beszélők közösségét takarják-e, valószínűleg teljes biztonsággal sosem fog kiderülni. De térjünk rá B. Kovács István könyvére!

1982 nyarán a gömöri Méhi határában szenzációs leletek kerültek napvilágra az akkor még fiatal régészként dolgozó B. Kovács István feltárásán. Kődarabokkal körülkerített, embert formázó edényeket (bennük részben embercsont-maradványokkal) hozott felszínre a régész ásója. A badeni kultúra népéhez tartozó antropomorf urnák temetkezésritusa egyedülálló bár magán a badeni kultúrán belül is, azonban ekkor már nem voltak ismeretlenek a magyar (és általában az európai) régészek számára. Két és fél évtizeddel korábban hasonlóakat sikerült feltárnia Kalicz Nándornak az Ózdhoz (és Méhihez is!) közeli Centerben. Élénk, érzelmektől sem mentes szakmai vitát váltott ki akkor a leletegyüttes, illetve az ásató régész, Kalicz Nándor hozzá fűzött elmélete. Lényegében két nézet ütközött egymással: az egyik szerint (s ezt képviselte Kalicz Nándor is), Kis-Ázsiából (vélhetően Trójából) ide menekült népesség temetkezési helyére bukkant. Ebből a feltevésből kiin-

Győry Attila
Kerékkutya
Kalligram

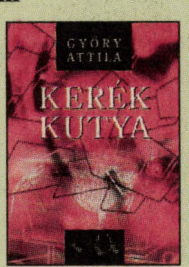

Győry legújabb regénye szerelmihárom-szög-történet – szabadosságában talán az eddigi munkáit is meghaladja. A történet a mai Pozsonyban játszódik, hősei képtelenek túllépni a saját árnyékukon.
Kötve, 176 old., 15x21 cm
bolti ár: 179 Sk
kedvezménnyel: 169 Sk

Vajkai Miklós
Saison morte
Nap Kiadó

A szerző legújabb regénye transzcendens próza, amely a mágikus realizmussal is rokonítható. Mindez azonban csak semmitmondó kategorizálás, egészen addig, amíg az igényes olvasó nem szembesül a szöveg elgondolkodtató világával.
Fűzve, 171 old., 10x18 cm
bolti ár: 159 Sk **kedvezménnyel: 119 Sk**

Gál Sándor
Egybegyűjtött művei II. – Novellák
AB-ART

Az egyéni hangvételű novellák a kisebbségi lét kérdéseit, tragikus történelmi mozzanatait, ritka ünnepi pillanatait ragadják meg. Az avatott tollú író műveit egy kötetben olvasni különleges élmény.
Kötve, 416 old., 15x21 cm
bolti ár: 360 Sk
kedvezménnyel: 339 Sk

Pf. 2002.
Fiatal prózaírók antológiája
AB-ART

Fiatal prózaírók novelláit bemutató kötet: Bárczi Zsófia, Buchlovics Péter, Csizmadia Gabriella, Emm Zirig Árpád, Fehér Kriszta, Kantár Csaba, Kozsár Zsuzsanna, Lacza Gergely, Pénzes Tímea, Szűcs Enikő kisprózái.
Fűzve, 140 old., 12x19 cm. Bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 139 Sk

Hajdú István
Hadonászó emberek
Méry Ratio

A tehetséges novellista harmadik prózakötete.
Kötve, 159 old.,
13,5x21 cm
bolti ár: 180 Sk
kedvezménnyel: 161 Sk

Haraszti Mária
Pimpimpáré
AB-ART

Öt generáció emlékképeiből épül fel a kisebbségi lét lehetőségeit boncolgató mű. Élhető-e, folytatható-e a kisebbségi sors?
Fűzve, 140 old., 12x19 cm
bolti ár: 110 Sk **kedvezménnyel: 99 Sk**

Prokopp Mária
Középkori freskók Gömörben
Méry Ratio

Csetnek, Gecelfalva, Ochtina, Restér, Hizsnyó, Rákos, Rimabánya, Karaszkó és Rimabrézó templomainak falképei, töredékei.
Kötve, 96 old., 21x29 cm
bolti ár: 590 Sk **kedvezménnyel: 539 Sk**

dulva az egész műveltséget innen származtatta. Mások szerint viszont helyi gyökerekből alakult ki a badeni kultúra, amelyet közben délkeleti irányból, így Kis-Ázsia térségéből is különféle műveltségi hatások értek. Igaz ugyan, hogy mai (illetve közelmúltbeli) néprajzi jelenségeket egy az egyben nem lehet visszavetíteni régmúlt korokra, és segedelmükkel magyarázni számunkra homályos jelenségeket, mégis felvetődik az emberben az a több folklorista által is megfogalmazott, nálunk a legerőteljesebben Ujváry Zoltán által képviselt nézet, mely szerint maguk a műveltségi elemek nem vándorolnak. Sokkal inkább népcsoportok változtatnak lakóhelyet, magukkal víve szokásaikat, hiedelmeiket, ezeket sokszor még akkor is megőrizve, ha időközben nyelvet váltanak.

Ahogy B. Kovács István izgalmas okfejtését olvastam, állandóan ez a nézet motoszkált a fejemben. Vajon miért nem rukkol elő a folklorista képzettséggel is bíró szerző ezzel az érvvel? Aztán ez is kiderült. Többek között azért, mivel amellett, hogy jó szakember, rafinált krimiírónak is elmehetne. Mert előhúzta ezt az érvet is, de fondorlatos módon a könyv végére tartogatva. Csak egyet-érteni tudok vele: az egész badeni kultúra eredete, amelynek népe annak idején kitöltötte gyakorlatilag egész Közép- és Délkelet-Európát, kérdéses lehet továbbra is. Azon belül azonban az a kis csoport, amelynek temetkezőhelyeire Centerben, Méhiben, aztán később Sajógömörben és Szentsimonban bukkantak, egyértelműen idegen testként van jelen az egész műveltségen belül. Egy ilyen temetkezési rítust nem vesznek csak úgy át az emberek. Ebbe bele kellett születniük, ezzel együtt kellett élniük emberöltőkön keresztül, ez világos. A másik kérdés, a kötet címét is megadó istentriász problémája már nem annyira egyszerű. Hogy az ember alakú edények valóban isteneket jelenítenek-e meg, avagy éppenséggel az elhunyt porhüvelyének másai-e, arra véleményem szerint egyaránt vannak pro és kontra érvek. Úgy érzem, túlságosan kevés adat (és lelet) áll rendelkezésre ahhoz, hogy segedelmükkel egyértelműen megválaszolhassuk a kérdést. Melich János szavai járnak a fejemben, aki nyelvészeti fejtegetéseit gyakran fejezte be e szavakkal: „de más megoldás is lehetséges". Bár okfejtése legalábbis elgondolkoztató, lényegében mégis ezzel zárja B. Kovács István is könyvét, hiszen a kérdések tisztázását „további terepkutatások és szerencsés felfedezések" függvényeként szemléli.

Ha már személyes emlékkel kezdtem, engedtessék meg hasonlóval is zárni mondandómat. B. Kovács István könyve néhány órára fiatalságomat adta vissza. Kettő, kettő és fél évtizede, amikor még eltökélt szándékom volt, hogy régész leszek, éppen ez a kultúra, a badeni kultúra problematikája vonzott a leginkább. Most, hogy a méhi leletekről szóló könyvet olvastam, ismét felvillantak előttem a szőgyéni ásatásokon eltöltött nyarak, ismét levettem a polcomról Kalicz Nándor köteteit, és ismét úgy látom: bizony, szép tudomány az archeológia.

Köszönet érte!

Liszka József

B. Kovács István
A méhi istentriász és népe
Madách-Posonium

A méhi istentriász a Kárpát-medence rézkori művészetének kiemelkedő alkotása, az európai őskor egyik legjelentősebb emléke. A Sajó-völgyben feltárt sír egy ismeretlen istenpárt megjelenítő két edényt, egy istengyermek-bálványt s további öt, ember alakú urnát rejtett...
Fűzve, 52 old., 17x24 cm
bolti ár: 95 Sk **kedvezménnyel: 90 Sk**

Nemes Mihály
Magyar viseletek története
Méry Ratio

Az 1896-os millennium jegyében alkotta meg művét az illusztrátor. A könyv áttekintést ad az egyes évszázadok viseleteiről és öltözködéséről.
Kötve, 96 old., 21x29 cm
bolti ár: 590 Sk **kedvezménnyel: 539 Sk**

Virágok vetélkedése
Válogatás Szíjjártó Jenő népzenei gyűjtéséből
Nap Kiadó

Szíjjártó Jenő, a szlovákiai zenei élet neves képviselője, közel harminc éven át szolgálta zenekultúránkat. Becsülettel, teljes odaadással dolgozott, szeretettel a szakmája és az emberek iránt. Az Ág Tibor népzenekutató által sajtó alá rendezett gazdag népzenei gyűjtés elsősorban a népdalköröknek, az alap- és középiskolák pedagógusainak és tanulóinak jelent biztos és tiszta forrást.
Fűzve, 254 old., 14,5x21 cm
bolti ár: 200 Sk
kedvezménnyel: 139 Sk

Csáky Károly
A Középső-Ipoly menti palócok népi hiedelemvilága
Nap Kiadó

Új könyvében az etnográfus a szülőföldjén élő palócok népi hiedelemvilágának bemutatására vállalkozott, a témakör szintézisét is megteremtve. Hiedelem-monográfiája azért is értékes, mivel a vizsgált területet eddig ilyen értelemben nem kutatták.
Fűzve, 250 old., 15x25 cm
bolti ár: 220 Sk **kedvezménnyel: 119 Sk**

Dusza István, Kiss József, Lacza Tihamér, Ozogány Ernő, Öllős László
A mi 20. századunk
Lilium Aurum

Milyen is volt a 2. évezred utolsó százada? Mi történt e 100 év folyamán a politikában, a kultúrában, a tudományban? A szerzők vállalkozása ezekre a jövőnket is meghatározó kérdésekre keresi, képekkel is illusztrálva, a legfontosabb válaszokat.
Kötve, 230 old., 21x29 cm
bolti ár: 260 Sk **kedvezménnyel: 249 Sk**

Kovács László – Görföl Jenő
Középkori templomok a Csallóközben
Nap Kiadó

A Csallóközben járva meglepi az embert az egymáshoz közel eső falvakban található sok középkori templom. Oly sűrűségben fordulnak elő, hogy ez a Kárpát-medencében is kivételes. A páratlan útikalauzban Görföl Jenő majd kétszáz fotójához Kovács László írt avatott szöveget.
Fűzve, 109 old., 12,5x21,5 cm
bolti ár: 299 Sk
kedvezménnyel: 199 Sk

Ozogány Ernő
Magyar atomocska
Méry Ratio

Közismert, mekkora részt vállaltak a magyar tudósok az atomkutatásban. Nobel-díjasaink névsora fémjelzi, mit adott az emberiségnek és a tudománynak ez az európai kis nép. Ezeket a fejezeteket írja le ez a könyv érdekfeszítő, elmés, egy krimi izgalmaival vetekedő stílusban.
Kötve, 96 old., 20,5x20,5 cm
bolti ár: 190 Sk **kedvezménnyel: 171 Sk**

Turczel Lajos
Visszatekintések a szlovákiai magyar kisebbségi lét első szakaszára
Lilium Aurum

Jeles irodalomtörténészünk „visszatekintéseiben" mintegy szintézist teremtve a szlovákiai magyarság irodalmi, tudományos, társadalmi és politikai életének jelentős területeit vizsgálja.
Fűzve, 230 old., 16,4x23,4
bolti ár: 196 Sk **kedvezménnyel: 176 Sk**

Tőzsér Árpád
Mintha erdei állat volna és angyal
Nap Kiadó

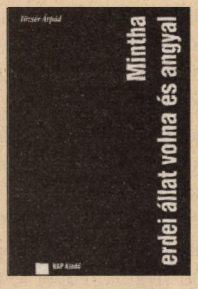

A szerző életműsorozatának zárókötete, *válogatott versfordításai* már a címével is megindítja képzeletünket. Nem a költő, hanem (a költő kedvére, kezére játszva) Hamvas Béla találta ki az észak felé kiterjesztett Közép-Európában honos ember-alatti és ember-feletti lény jellemzésére.
Fűzve, 123 old., 15x25 cm
bolti ár: 110 Sk **kedvezménnyel: 89 Sk**

Alabán Ferenc
Interpretáció és integráció
(Irodalmi összefüggések világában)
Madách-Posonium

Alabán Ferenc irodalomtörténész és -kritikus fő kutatási területe a szlovákiai magyar irodalom, irodalmi komparatisztika, interpretáció. Könyvében új kutatási eredményeit teszi közzé.
Fűzve, 272 old., 13x20 cm
bolti ár: 120 Sk
kedvezménnyel: 114 Sk

Grendel Lajos
A tények mágiája
Mészöly Miklós időskori prózája
Kalligram

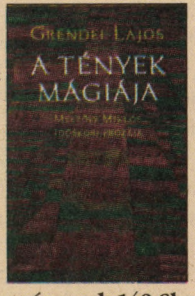

Tiszteletadás az író kései opusa előtt, méltatás, értelmezés és kritikai olvasat. A kései művek első alkalommal válnak körültekintő elemzés tárgyává.
Kötve, 96 old., 12x16,5 cm
bolti ár: 160 Sk **kedvezménnyel: 149 Sk**

Sok orvos császárt győz!

Nem véletlen, hogy a szigorú erkölcseiről ismert Cato kitiltotta Rómából az orvosokat. Aki nem megy orvoshoz, tovább él – tartotta a gyógyítás művészetéről a szatíraíró Agrippa. Az orvostudomány a szerencse művészete, s csak azért rosszabb az öncélú bölcseletnél, mert még rendszerint árt is. Mindezek a sarkított vélemények természetesen az orvoslás égisze alá vonják a sarlatánok, a kuruzslók, a csodadoktorok reneszánsz típusait is, a tekintélyelvű, sokszor minden racionalitást nélkülöző praktikákat és gyógymódokat. Az orvosi mesterség a reményvesztett betegek állandó „megrablásából" táplálkozik, s tudomány címén lényegileg szofisztikus színjátékot játszik el a maga rituális rendje szerint. Agrippa érdekes módon ezúttal kineveti az irracionalitást, holott ő maga mágiával foglalatoskodik.

Kegyetlenül pellengérezi ki az orvosi gyakorlatot, kérlelhetetlen ideológiákat gyárt: az orvoslás Marsnak, az istenek leggyűlöletesebbjének szentelt mesterség, csoda-e hát, hogy minden vész és rosszindulat kútfeje? Az antik orvosok legjelesebbjeit, kivált a megistenült Aszklépioszt képtelen anekdoták, szörnyű titokmegszellőztetések kíséretében teszi nevetségessé: pl. egy Korónisz nevű utcanő szülte, ráadásul később Apollón templomának papjai paráználkodtak vele, s csak emiatt hazudták istennek. Érvrendszerének, mely messze nem követi a klasszikus retorika bevett logikai eljárásait, hanem egyszerűen az indulat hevének üteme szerint fűzi egymáshoz a rapszodikus történeteket, talán az a legkülönösebb vonása, hogy (nem minden alap nélkül!) magukat az orvosokat teszi meg a betegségek legfőbb terjesztőinek. Ez a toposz már az ókorban is eleven, hiszen néhány szellemes epigrammában még a csodálatos „testű" szobrok is kiütéseket kapnak, miután egy-egy orvos megcsodálta őket.

A szatíra elevenségét nemcsak a már említett érzelmi-hangulati kavalkád adja, hanem a gyógyítás rituáléjának groteszk teatralitása is, mely még a beteg legnagyobb ellenségét, a halált sem kíméli: „Végy egy darab közjegyzőt, hét darab tanút, adj hozzá egy darab papot vízzel és olajjal s annyi áldással, amennyi kell, és mindezekkel jól töltsd meg a házad, mert hamarosan megdöglesz" – hangzik a végső gyógyszer szatirikus receptje. Antik sírfeliratok hasonlóképp groteszk megfogalmazásai szintén teljes értékű érvként kerülnek a szatírába, Rhazes nyomán pl. a következő: „Orvostúladagolásban pusztultam el!" Hadrianus császár halálával kapcsolatban máig eleven az az anekdota, mely szerint a császár halálos ágyán így sóhajtott fel: „Medicorum turba me perdidit!" Azaz magyarul azt mondhatnánk: „Sok orvos császárt győz!" Agrippa az orvosi gyakorlatot szakrális vétségként értékeli, melynek legnevetségesebb vonása éppen az az elvetemültség, hogy az ember isten művében kíván másfajta rendet teremteni.

Erasmus, a kiváló németalföldi humanista épp az orvos istenközeliségére helyezi a hangsúlyt, hiszen képes lehet akár a feltámasztás művészetére is, ami lényegében az Atya teremtő funkciójának reinkarnációja. Erasmus a gyógyítás pragmatikus mivoltát dicséri, a keresztény szellemiség nagyjai és az isteni elrendelés mellett a szakrális zóna antik elemeit is piedesztálra emeli. Az orvosi gyakorlat kényelmetlen részeit (vizeletvizsgálat, székletvizsgálat – ezen vizsgálatok részeként bizonyos gyakorlatokban azok megízlelése is szerepelt Agrippa szerint) az orvosi felelősségérzet és alázat csodálatos bizonyítékainak tartja. A két szónoklat párhuzamos világot tár az olvasó elé, mindkét variáns természetesen meglehetősen sarkított, ám ez a könyv nem késztet egyértelmű választásra. Magyar László András, a kötet fordítója, összeállítója, jegyzetírója ismét ragyogó olvasmánnyal ajándékozta meg olvasóit a kultúrtörténet rejtett vagy erősen kódolt regisztereit tárva föl. A fordító-orvostörténész kiváló észrevételeinek értékét az a tény is növeli, hogy Magyar László András tudományos közleményei is sajátosan irodalomközeliek.

Csehy Zoltán

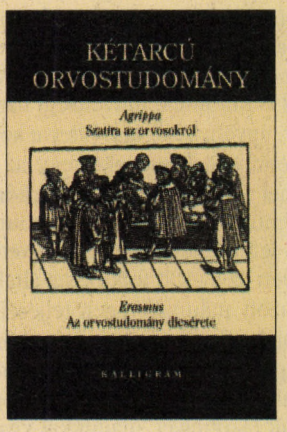

Erasmus – Agrippa
Kétarcú orvostudomány
Kalligram

Áldásból és átokból mindig is elegendő jutott az orvosoknak. Hivatásuk sikerei és kudarcai ma is vegyes érzelmeket váltanak ki, hiszen a gyógyult betegnél nincs hálásabb barát, a félrekezeltnél nincs haragosabb ellenség. A kölni mágus és filozófus ezúttal a vádat, a humanizmus szellemi atyja pedig a védelmet vállalja e perben. Agrippa kíméletlenül gúnyolja, míg Erasmus egekig magasztalja az orvostudományt.
Fűzve, 96 old., 16x24 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 139 Sk

A szabadság bedekkere

Aligha gondolta Karl Baedeker 1827-ben, első útikalauzának kiadása idején, hogy neve néhány emberöltő múltán is – bár kissé eltorzított formában – közszájon forog majd, olyannyira, hogy szerte e világon napjainkban is bedekkernek nevezik azokat a hasznos információkat tartalmazó könyveket, amelyek a turisták pontos tájékozódását szolgálják.

Tájainkon nemcsak az utazás terén szenvedünk szinte behozhatatlan hátrányban a fejlett, szerencsésebb országok polgáraival szemben, de életünk, kis és nagyobb közösségeink szervezésének terén is, hiszen az elmúlt fél évszázadban polgári önszerveződésekről szó sem lehetett szűkebb pátriánkban. Így aztán a rendszerváltást követő vákuumban az állami paternalizmushoz szokott polgár kétségbeesetten tekingetett körbe: hogy folytassa korábbi életét a hirtelen rászakadt szabadságban? Hiszen írmagja sem maradt azoknak az alulról építkező kulturális, jótékonysági, érdekvédelmi szervezeteknek, amelyek a polgári demokráciákban több évszázados folyamatos fejlődésen mentek keresztül.

Ilyen helyzetben aranyat ér a kezdeményezés, amely kiutat mutat a változások örvényében reménytelennek tűnő helyzetből, sőt hamisítatlan baedekerként segít tájékozódni az új gazdasági-társadalmi viszonyok között. Az úttörő szerepet a Fórum Intézet munkatársai vállalták magukra: tapasztalataikat egy formás kötetben adják át, ez jelent meg a Lilium Aurum gondozásában *Nonprofit 1x1* címen.

Napjainkban sok szó esik a nők szerepéről a társadalomban, súlyukról a gazdasági és politikai döntéshozatalban, felvetve, hogy kevéssé tudják befolyásolni az eseményeket. Nos e könyv szerzőinek fele a gyengébb nem képviselője, és ami ennél is fontosabb, a kezdeményezés Nagy Myrtil és Kulcsár Mária nevéhez fűződik: az általuk elindított, nonprofit szervezetek számára szervezett oktatási és gyakorlati programok alkotják e kötet törzsanyagát, frappáns választ adva a kuvikolók riogatására.

A szerzőknek az alapoktól kellett kezdeniük: először meg kellett hallgatóikat – ezúttal olvasóikat – ismertetni a nem profitorientált szervezetek fogalmával, működésével, azokkal az írott és íratlan szabályokkal, amelyek elsajátítása nélkül aligha tudnának sikereket elérni. Amire annál is inkább szükség van, mivel a modern civil társadalom egyik fontos alapköve, az egyéni és kisközösségi szabadságjogok érvényesítésének a módja az anyagi függetlenség biztosítása az állami szervektől, a shakespeare-i „hívatalnak packázásai"-tól. E könyv hasznos tudnivalókat közöl a nonprofit szervezetek alapításával, működtetésével kapcsolatban, kezdve a törvényes keretek biztosításától egészen a támogatások, szponzori pénzek, grantok megszerzése fortélyainak elsajátításáig, a költségvetés elkészítésétől az elszámolás és könyvvitel vezetéséig bezárólag. Segít behatárolni, hogy az adott kisközösség melyik törvény – az alapítványi vagy a társulási – alapján tudja hatékonyabban kifejteni tevékenységét, s a könnyebb tájékozódás kedvéért mindkettőt teljes terjedelmében közli.

A célok, stratégiai tervek eléréséhez elengedhetetlenül szükséges azoknak az eljárási módszereknek – taktikáknak – a kidolgozása, amelyek nélkül a siker elképzelhetetlen. E kézikönyv szerzői – Kulcsár Mária, Nagy Myrtil, Szarka Krisztina, Tóth Károly és Tuba Lajos – hasznos tanácsokkal vértezik fel a kezdőket arra nézvést, milyen módszerekkel nyerjék el a pénzes körök bizalmát, hogy társulásuk megfelelő anyagi forrásait biztosíthassák.

Az alcímében útikalauznak nevezett kötet azok közé tartozik, amelyeket érdemes naponta lapozniuk a már működő szervezetek tagjainak, vezetőinek, de ami ennél fontosabb, mindazoknak, akik kisebb-nagyobb közösségük anyagi-szellemi felemelkedése céljával egy ilyen önszerveződésben kívánnak részt venni. Jobban ránk fér, mint ahogy gondolnánk: tipikus megkésettségünk bizonyítéka, hogy míg Szlovákiában napjainkban csaknem tizennyolcezer nonprofit szervezet működik, szűkebb régióinkban, a magyarlakta vidékeken csupán hatszázötven, ami a számok nyelvén azt jelenti, hogy csupán harmada az országos átlagnak. Ez nem kevesebbet jelez, mint hogy még ezerkétszáz kisközösségi önszerveződéssel adósai vagyunk magunknak és az utánunk jövő nemzedéknek.

Ez az útikalauz jó szívvel ajánlható mindazoknak, akik hasznos tevékenységet kívánnak kifejteni. Ráadásul nemcsak a nonprofit szférában. A vállalkozásoktól ezt a területet csak egy apróság különbözteti meg: nyereségüket nem oszthatják szét, eredeti céljaik megvalósítására kell fordítaniuk. Magyarán: minden kezdő vállalkozó is tanulhat belőle.

Őszintén remélem – hasznossága miatt –, e kötet több kiadást is megér. Ez esetre a kiadó figyelmébe ajánlanám, hogy kemény borítóval, fűzve jelentesse meg. A ragasztott paperback napi lapozgatással könnyen salátává válik.

Ozogány Ernő

Nonprofit 1x1
Útikalauz
kezdő civil szervezetek számára
Lilium Aurum
Fűzve, 184 old., 21x26 cm
bolti ár: 295 Sk **kedvezménnyel: 275 Sk**

Dušan Šimko
Esterházy lakája
Kalligram

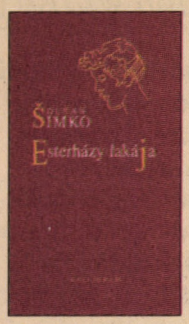

A regény cselekményének középpontjában egy fiatal zsidó áll, felemelkedése a kor nagy társadalmi változásait jelképezi: származása ellenére Esterházy lakája s az opera intendánsa lesz.
Kötve, 376 old., 11,5x19 cm
bolti ár: 329 Sk
kedvezménnyel: 299 Sk

Anton Baláž
A feledés földje
AB-ART

Két fiatal zsidó lány, akik túlélték Auschwitzot, drámai körülmények között találkoznak Pozsonyban. A regény L. Gály Olga fordításában kerül az olvasóhoz.
Kötve, 135 old., 15x21,5 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 135 Sk

Pavel Vilikovský
Az utolsó pompeji ló
Kalligram

Vilikovský regényének története a szocializmus ideje alatt játszódik, s egy ifjú hányattatásait meséli el.
Kötve, 240 old., 16x22 cm
bolti ár: 249 Sk
kedvezménnyel: 225 Sk

Jaroslav Durych
Isten szivárványa
Kalligram

A regény cselekménye a Szudétavidéken, a második világháborút követő kitelepítések idején játszódik. Durych erős érzelmi töltéssel, feszültséggel teli történetté dolgozza fel a témát.
Fűzve, 176 old., 12,5x18 cm
bolti ár: 160 Sk **kedvezménnyel: 139 Sk**

A kisebbség- és magyarságkutatás fóruma

A Fórum központja közösségi házként a műveltség és a tudomány centrumává válhat

Somorján a városi könyvtár kibővítésével elkészült a Fórum Társadalomtudományi Intézet központja. Közeleg az épület ünnepélyes átadása, termeit hamarosan elfoglalják a kutatók s az érdeklődő nyilvánosság. Ebből az alkalomból beszélgettem Tóth Károllyal, az intézet igazgatójával.

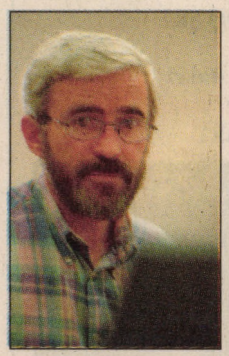

Mikor és hogyan született az ötlet, Somorjára költöztetni a Fórum Intézetet?

– Tavaly júniusban kitaláltuk, hogy a szakosztályai szerint Galántán, Komáromban és Somorján működő Fórum Intézetet megpróbáljuk összpontosítani egy olyan helyre, ahol kialakítható a szlovákiai magyar társadalomkutató intézet megfelelő központja. A választás azért esett Somorjára, mert itt van a Bibliotheca Hungarica, tehát a könyvtárunk és az adattárunk, s gyakorlatilag ez alkotja a magját az egész intézetnek. Nagyjából ugyanebben az időben akadt egy magánszponzor, aki felvállalta, hogy segítséget nyújt a már meglevő épület felújításában és kibővítésében. Így sikerült Somorján a Bibliotheca Hungaricának is helyet biztosító városi könyvtár épülete fölé egy emeletet építeni. Ennek köszönhetően most már a Fórum Intézet dolgozói kutatókkal és adminisztratív munkatársakkal együtt egy helyen elférnek, sőt, sikerült egy kis tanácstermet és egy nagyobb konferenciatermet is létrehoznunk; ezekben most már megtarthatók a rendezvényeink. Ez az épület itt Somorján közösségi házként is fog szolgálni, tehát reményeink szerint valamennyi somorjai szervezetnek a háza lesz. Ezekkel a szervezetekkel most koordináljuk az őszi és a jövő évi programjainkat, hiszen fontos, hogy az adott kapacitást kellőképp ki is használjuk.

A könyv- és adattár, a Végh László vezette Bibliotheca Hungarica tehát olyannyira fontos része az intézetnek, hogy célszerűnek látszott eköré építeni a többi szakosztályt is. Mi a helyzet az Etnológiai Központtal?

– Az Etnológiai Központ intézetünk szintén nagyon fontos részlege, de Komáromban marad, mert így látszik célszerűnek. Somorjára az intézet központja, adminisztratív részlege, könyvelése és a jelenkutatási szakosztálya költözött. Ez a részleg intézi majd az adminisztratív munkát, a pályázatokat, az elszámolást, s ide tartozik a könyvkiadás is. Ugyanakkor tovább bővül az intézet: lesz egy általános kisebbségkutató részleg, mely a Szlovákiában élő kisebbségek helyzetével fog foglalkozni általában és konkrétan, s végül lesz egy kilenc részleget foglalkoztató magyarságkutató osztálya. Ez utóbbin belül szeretnénk lefedni minden szakterületet, vagyis átfogóan megvalósítani azt a kutatási tervünket, melyen két éve dolgozunk.

Közelebbről mit tartalmaz ez a kutatási terv?

– A terv a történettudományi, irodalomtudományi kutatások programját jelenti, a nyelvkutatást, a szociológiát, demográfiát, a regionális gazdaságot, egyszóval mindent, ami a szlovákiai magyarokkal összefügg. Körülbelül egy évvel ezelőtt közzétettünk egy felhívást, keresve azokat a szakembereket, főként fiatal PhD-hallgatókat, akik szeretnének bekapcsolódni egy ilyen kutatómunkába. Több mint kilencvenen jelentkeztek eddig, őket próbáljuk szeptembertől bevonni a munkába.

Ez tehát az intézet belső munkájának terve. A nyilvánosság számára mit kínál majd ez az épület?

– Az épület elrendezése olyan, hogy van egy kutatói, valamint ügyintéző részlege, s egy másik, mondhatni, a nyilvánosság számára nyitott része, ebben van a konferenciaterem. A konferenciaterembe őszre huszonöt különféle programot terveztünk meg, ezek szervezése már folyamatban van. Nagyon gazdag szellemi kínálatra van kilátás: könyvbemutatók, hazai és külföldi tudós emberek előadásai, klubestek, munkamegbeszélések. Mindezekről persze időben értesítjük majd a nyilvánosságot és a sajtót, s szeptember végére tervezünk egy nyitott napot, hivatalosan akkor kezdi meg működését a Fórum-központ háza.

Végh László szociológust, a Bibliotheca Hungarica igazgatóját arról kérdeztem, milyen előnnyel jár a könyvtár és adattár számára a Park utca 4. alatti épületbővítés.

– Látható, hogy több a hely, jobban elférünk, s nemcsak mi, hanem elsősorban a kiadványok és a többi anyag, tehát a könyvgyűjtemény s az adattár. Méltóbb körülmények közt folyhat a munka a kézikönyvtárban, a kutatóink kedvezőbb feltételek mellett dolgozhatnak. Az olvasóterem kialakítása is előnyösebb az eddiginél, zavartalanul olvashat, tanulmányozhat, jegyzetelhet, kutathat, aki betér hozzánk. Az intézet valamennyi részlegéhez számítógépes hálózattal csatlakozunk. Hát, nagyjából ennyi, de a közvetlen előnyökön kívül hamarosan majd számos egyéb is nyilvánvalóvá válik, elég, ha csak a Fórum Intézet által tervezett könyvbemutatókat említem.

– És új könyvespolcokat is kaptál! – teszi hozzá Öllős László, a Fórum Intézet elnöke, a Fórum Társadalomtudományi Szemle főszerkesztője.

(cs)

Kedves könyvbarátok!

Ha a bemutatott könyvek közül valamelyik elnyerte a tetszésüket, a megjelölt kedvezményes árakon bármelyiket megrendelhetik.

Postacímünk:
Vydavateľstvo Kalligram, s. r. o.
Staromestská 6/D P. O. Box 223
810 00 Bratislava 1
Tel./Fax: 00421-2-544 15 028
e-mail: distribucia@kalligram.sk

1000 Sk feletti megrendelés esetén nem számítunk fel postaköltséget (50 Sk).

Könyvtárak és iskolák, figyelem! 1000 Sk feletti megrendelés esetén 25% kedvezményt biztosítunk.

Akció!!!

A Kalligram Könyvkiadó nyári ajándékcsomagja!

Tisztelt Könyvbarát! Ha most megrendeli **Grendel Lajos** életműsorozatának trilógiaként is emlegetett három kötetét (Grendel Lajos Művei, új kiadás: **Éleslövészet, Galeri, Áttételek),** akkor a bolti ár helyett (3x150 Sk) mindössze 400 koronát fizet, ráadásul negyedik kötetként ajándékba kapja a szerző legújabb (dedikált), **Nálunk, New Hontban** című regényét.

Ajándékcsomag a Nap Könyvkiadótól!

Tisztelt Könyvbarát! Ha most megrendeli **Bödők Zsigmond** Magyar Talentum című sorozatának első három kötetét (**Nobel-díjas magyarok**, **Világjáró magyarok**, **Magyar feltalálók I.**), akkor a bolti ár helyett (3x129 Sk) mindössze 300 koronát fizet, ráadásul negyedik kötetként ajándékba kapja a szerző legújabb, **Magyar feltalálók a repülés történetében** című könyvét.

Megrendelését postázza az alábbi címre:
Vydavateľstvo Kalligram
Staromestská 6/D
P. O. Box 223

1

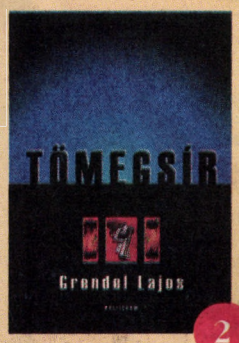

2

3

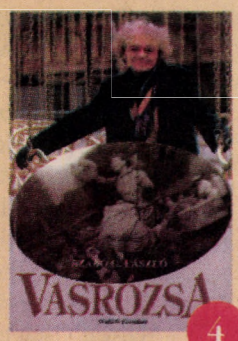

4

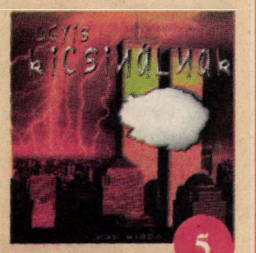
5

MEGRENDELŐLAP

Szerző(k) és cím(ek): .....

.....

.....

.....

.....

.....

A megrendelő neve: .....

Lakhely, utcanév, ház- és irányítószám: .....

A megrendelés kelte, a megrendelő aláírása: .....

Postacímünk: Vydavateľstvo Kalligram, s. r. o.
Staromestská 6/D P. O. Box 223
810 00 Bratislava 1

+ Meglepetés: ajándék könyv!

Ha megrendelésének értéke meghaladja az 1000 koronát, a fenti 5 könyv bármelyikét a megvásároltakhoz csomagoljuk!

Ajándékba
a ..... sorszámú könyvet kérem!
A megrendelő aláírása: .....

Szeptemberi számunk nyertesei

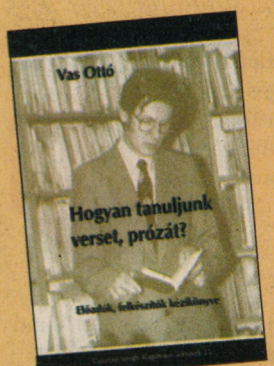

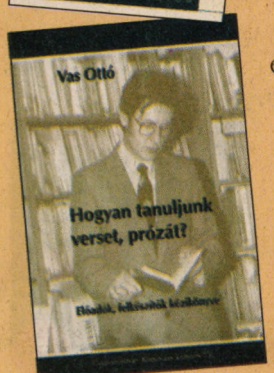

A Könyvjelző legutóbbi megjelenése óta ismét örvendetesen nőtt a versenyezni, nyerni és olvasni vágyók száma. Többen levélben fejtették ki véleményüket a mellékletről, hálásan köszönünk minden javaslatot, észrevételt és megjegyzést. Az augusztusi számunk 5. oldalán közzétett kérdésre a helyes válasz: Ág Tibor: Csináltassunk hírharangot. A Csemadok Dunaszerdahelyi Területi Választmányának jóvoltából Vas Ottó-könyvet (s a könyvhöz tartozó kazettát) nyert: **Gáspár Krisztina** ipolysági, **Méry Júlia** nagymagyari és **Nagy Mária** vágfarkasdi kedves olvasónk. Nagy Mária a Törd a fejed! feladványt is megfejtette (Haraszti Mária Pimpimpáré c. regényéről volt szó), nyereménye egy Bödök Zsigmond-kötet: Világjáró magyarok, a Nap Kiadó ajándéka. Ugyanezt a könyvet nyerte **Karácsony Gábor** balogfalvi és **Turcsányi Gabriella** rimaszécsi kedves olvasónk. A ranglistájukat postázók közül ezúttal a csábi **Balga Adriannára** mosolygott rá a szerencse, neki küldjük Végh Ferenc Párbaj a csatatéren (Egy Jókai-hős nyomában) című könyvét, a Lilium Aurum ajándékát. S íme, az általa rangsorolt könyvek első három helyezettje:

1. Csáky Károly: A Középső-Ipoly menti palócok népi hiedelemvilága
2. Nemes Mihály: Magyar viseletek története
3. Pavel Vilikovský: Az utolsó pompeji ló

A szeptember hónap levele szerzőjének, **Győri Saroltának** küldjük Ozogány Ernő A tudás almája és Szászi Zoltán Sziget c. könyvét, a Méry Ratio és a Madách-Posonium ajándékát. A nyerteseknek gratulálunk s jó olvasást kívánunk!

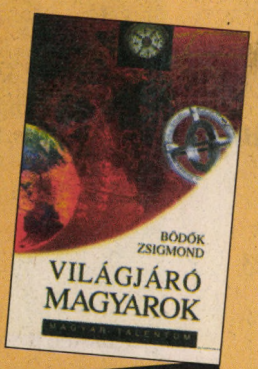

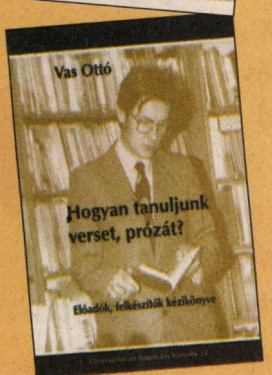

Törd a fejed!

E havi feladványunk (ennek is Méry Júlia a beküldője): Ki a szerzője, s mi a címe annak a gyermekversnek, melyből az alábbi idézet származik:

„Csillagménes vágtat az égen,
porzik az út,
hold a csikós, ostora csattan,
utána fut."

A megfejtők közt értékes gyermekkönyveket sorsolunk ki. **Beküldési határidő: október 1.**

Tisztelt Olvasó!

Véleményét, javaslatait, kéréseit, az olvasással és a könyvekkel kapcsolatos tapasztalatait továbbra is várjuk a Könyvjelző levél- és e-mail címére. Állítsa fel a mellékletben szereplő könyvekből a ranglistáját, s küldje be: kis szerencsével könyvet nyerhet.

KÖNYVJELZŐ

Az Új Szó könyvekkel és olvasókkal foglalkozó melléklete

Megjelenik havonta egyszer

Készül a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériumának támogatásával

Szerkeszti: Csanda Gábor

Levélcím: Könyvjelző, Námestie SNP 30, 814 64 Bratislava 1

E-mail cím: konyvjelzo@poetic.com

E számunk szerzői:
Benyovszky Krisztián (1975) Madách-díjas irodalomtörténész (Érsekújvár),
Csehy Zoltán (1973) költő, Posonium-díjas műfordító, a Kalligram szerkesztője (Dunaszerdahely),
Cselényi László (1938) Madách-díjas költő, Madách-díjas műfordító (Pozsony),
H. Nagy Péter (1967) irodalomtörténész, kritikus (Budapest),
Keserű József (1975) irodalomkritikus (Komárom),
Korpás Árpád (1974) újságíró, történész (Boldogfa),
Liszka József (1956) etnológus, a Fórum Társadalomtudományi Intézet Etnológiai Központjának igazgatója (Komárom),
Ozogány Ernő (1951) villamosmérnök, szakíró, újságíró (Tejfalu),
Rákos Péter (1925–2002) irodalomtörténész,
Turczel Lajos (1917) irodalom- és művelődéstörténész (Pozsony)

A Könyvjelző legközelebb október 10-én, csütörtökön jelenik meg.